Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының
Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң,
ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң органы

1925 чылда үндезилетинген

1954 ИЮЛЬ 24 СУББОТА № 147 (3084)

ӨРТЭЭ 20 КОП.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

Мал чемнерин белеткээр ажылдың темпизин күштелдирер (1 арын).

АЙТЫРЫГЛАР БОЛГАШ ХАРЫЫЛАР. СЭКП-ге хүлээп алыышкын дугайында билдириишкиннерни көөрүнүң чуруму канчыг болурул (2 арын).

СЭКП ТК-ның июнь Пленумунуң шиитпирлерин кызымак боттандырар (2 арын).

Украин ССР-ниң павильону (2 арын).

Совет-Финлянды дыңнадыг (3 арын).

Совет-Финлянды экономиктиг харылзаалларга холбаштыр (3 арын).

С. Алеет.—Малчыннар ортузунга политиктиг ажыды күштелдирер (3 арын).

Д. Зайцев.—Дүжүт ажаап алыышкының белеткелинде четпестерни үзүткаар (3 арын).

М. Марков.—Кыдатта Улус демократтыының хөгжүдезинде чаа үе-чада (3 арын).

Совет шериг корабльдер отрядының Стокгольмда барганынга хамаарыштыр (4 арын).

Швецияның шериг корабльдериниң Ленинградтан үнүшкени (4 арын).

Италияның ажылчы чоннары ССРЭ-биле болгаш улус демократтыының чурттары-биле садыгны калбартырын неген турар (4 арын).

Барын Берлинге Аденауэрниң чуразының буурааны (4 арын).

Н. Поляков. — Тыванын оруктары-биле чадаг-терге чарыжы (4 арын).

Тайбың күштериниң чугула тиилелгези

Даштыкы херектер министрлериниң Женева чөвүлел хуралының киржикчилериниң күженишкиннериниң түңнелинде ол чөвүлел хуралдың кол сорулгазы чедип алдынган: **Индий-Кыдатка тайбыңны катап тургузарының сорулгазы чедишкинниг шиитпирлетинген** дугайында өөрүшкүлүг медээ дүүн бүгү делегейге чаптыы **тараан. Түңнел** хуралга В. М. Молотовтуң айытканы ышкаш, «чөвүлел хуралга хүлээп алдынган: Индий-Кыдатка тайбының национал эргелерин хүлээп билириңге үндезилетинген болгаш Францияның эрге-ажыктарын база барымдаалап турар дугуржулгаларны тайбың күштериниң чугула улуг тиилелгези кылдыр, улустар аразында дүшкүүрлүг чорукту кошкадырының оруунга улуг базым кылдыр көрүп санавайн барып болбас».

Вьетнамда, Лаоста болгаш Камбоджада дайын чорудулгаларын соксадыр дугайында үргүлчүлеп келген хан төгүүшкүнүг дайынга төнчүү салып, Индий-Кыдаттың улустарының национал-хосталгалыг демиселиниң чугула чедишкини болуп, тайбың байдалдың үезинде экономика болгаш культура талазы-биле көдүрлүүшкүнүң болдунар аргаларын ол улустарның мурнунга ажыдып берип, база оларның болгаш Францияның аразынга найыралдыг кады-ажылдажылганы хөгжүдериниң үндезинин тургузуп турар.

Вьетнамга тайбыңны катап тургузарының дугайында дугуржулга онза улуг ужур-дузалыг. Ол чуртка болуп келген сес чыл дайынының түңнели болза, боттарының эрге-чагыргазы—ажылчы чоннарның эрге-чагыргазын камгалап турар, тиилелгези оларның боттарынга болгаш оларның ажы-төлүнде культураның бүгү-ле чаагай үүлдерин, кижиниң күш-ажылының бүгү-ле тургускан үүлдерин ажыглаар арганы бөөр ындыг херекти камгалап турар деп үвени ажылчыннары болгаш тараачыннары боттарының хөй өзинде билген, медерээн болгаш көрген улусту кажан-даа тиилеп хоржок деп мерген угаанныг ленинчи сөстери чаа күш-биле бадыткаан.

Япон ажелекчидерге улур тулчуушкунарга бодунуң хосталгазын болгаш хамаарышпас чоруун чаалап алгаш, Вьетнамның улузу бодунуң Демократтыг Республиказын тургускан, оон черинге колониалдыг ёзу-чурумну катап тургузарын үүткээн француз чазактың 1946 чылдагы-ла орадаажышкыннарынга улур чалым-хая дег турупкан. Америк шериг техниказы-биле чепсегленген француз экспедиция корпузунуң бүгү атакаларын үүнү чедип алыр дээш демисежип турарын билген вьетнам улустуң удурланышкының сый шаап шыдаваан. Вьетнамның улузу-биле хол-холундан туттунчуп алгаш, Лаостың болгаш Камбоджаның улустары боттарының хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу дээш демисежип турганнар.

Ам чедип алдынган дугуржулгага дүүштүр Индий-Кыдаттың бүгү үш күрүнелериниң бодунуң шериглерин үндүреринге белеминиң дугайын, база ол ышкаш Камбоджага, Лаоска болгаш Вьетнамга тайбыңны катап тургузары-биле болгаш быжыглаары-биле холбашкан бүгү айтырыгларны таарыштырарда үш күрүнелериниң хамаарышпас чоруун болгаш бүрүн эргелиин, чаңгыс-аайын болгаш девискээр талазы-биле бүдүн чоруун хүндүлээр база оларның иштики херектеринче холгаарлаар кандыг-даа чоруктан ойталаар деп хүлээнген.

1956 чылдың июль айның дургузунда Вьетнамга бүгү-ниитиниң хостуг соңгулдалары чоругунар, аңаа үндезилээн, тайбыңның байдалынга, бүгү вьетнам улустуң национал эрге-ажыктары-биле дүүштүр национал каттыжыышкын боттанган турар дээр дугайында Женевага чедип алдынган дугуржулга чугула ужур-дузалыг. Вьетнамның соңгу болгаш мурнуу талакы кезектериниң аразында түр кызыгаарлал шугуму оон-биле уяткатынар.

Вьетнамга болур бүгү-ниити соңгулдаларның ылаптыг тодаргайлаттынган хуусаалын доктаатканы политика талазы-биле кайгамчык улуг ужур-дузалыг. Ол шиитпир ССРЭ-ниң, КҮР-нүң болгаш Вьетнамның Демократтыг Республиказының төлөөлериниң үр болгаш чүткүдүг демиселиниң түңнелинде чедип алдынган деп чүве билдингир. Вьетнамны туюлунга чедир чарылдырарын орадашкан америк агрессчи бөлүктер аштырыышкынга таварышканнар.

Бүгү-ниитиниң хостуг соңгулдаларын Лаоска болгаш Камбоджага база чорудар дугайында шиитпир хүлээп алдынган. Ол чурттарның амгы чазактары болза, кол хосталгаларны сагыырының байдалынга чажыт бадылаашкынның аргазы-биле 1955 чылдың дургузунда чорутунар бүгү-ниити соңгулдаларга киржип турган, национал ниитилежилгеге бодунуң черин өөлөөр арганы бүгү хамаатыларга бөөр хемчегларни алырын хүлээнгеннер.

Индий-Кыдаттың чурттарының девискээрлерин агрессчи сорулгаларга ажыглаар чорукту баш бурунгаар болдурбазынче угланган эргежок чугула хемчегларни дугуржулгаларда көрген. Вьетнамда дайын чорудулгаларын соксадыр дугайында дугуржулга ёзугаар Вьетнамче даштыкы шериглерни, даштыкы шериг ажылдакчыларын, а ол ышкаш кандыг-даа бөө-чепсекти болгаш ок-чемзекти киир сөөртүрүн хоругдаары көрдүнген. Ол дугуржулганың күштүг болун киргениден эгелээн Вьетнамның бүгү девискээринге чаа шериг базаларын тургузар чорукту хоругдаар. Боттарынга чарып бердинген зоналаар кандыг-даа шериг эвилеличе кирбезин, олар дайын чорудулгаларын катап эгелээринге ажыглатынмазын азы агрессчи политикага хереглетинмезин харагалзап турар дугайында ийи талалар хүлээнген.

Ол-ла үеде Лаостың болгаш Камбоджаның чазактары болза, КНО-нуң Уставының принциптеринге азы дайын чорудулгаларын соксадыр дугайында дугуржулганың принциптеринге дүүшпес шериг эвилелинге киржир хүлээлге азы Камбоджаның ийиги Лаостың девискээрлеринде даштыкы күрүнелериниң шериг күштериниң базаларын организастаар дугайында хүлээлге бар болуп турар дугуржулгалар турар болза, даштыкы күрүнелер-биле ындыг аинныг кандыг-даа дугуржулгага каттышпазын хүлээнип турар медеглелдерни кылганнар.

Оон-биле холбаштыр июль 21-де бодунуң медеглелинге Чжоу Энь-лайның айытканы болза: «Дайын чорудулгаларын соксатканының соонда Индий-Кыдаттың үш күрүнелери кандыг-даа шериг эвилелдеринге киришпес болгаш оларның девискээринге кандыг-даа даштыкы күрүненің шериг базаларын тургузар чорукту болдурбас дээр хүлээлгелерин демдеглеп алыр бис».

Ол хүлээлгелер болза, Вьетнамның, Лаостың болгаш Камбоджаның мурнуу талакы кезээн агрессчи пактыга киирерин, демократтыг лагерьниң чурттарында улур угланган шериг базаларын оларның девискээрлеринде тургузарын кордап турган америк агрессчи бөлүктериниң планнарынга соңгуушкунну таварыштырыр турар.

Индий-Кыдатка тайбыңны катап тургузарының негелделерин сагыырынга контрольду организастаарынга хамаарыштыр чедип алдынган дугуржулганың ужур-дузазын базы онзалап демдеглезе чогуур. Дайын чорудулгаларын соксадыр дугайында дугуржулганы күүседириниң харыысалгазы талаларга салдынын турар. Ол күүседени харагалзаары болгаш контрольдаары Индияның, Польша Улус Республиканың болгаш Канаданың төлөөлекчилериниң тургустунар бүгү делегей комиссиязы-биле хандыртынар. Ынчангаш, Индий-Кыдатка тайбыңны катап тургузарының негелделерин сагыырынга контрольду боттандырар херекке демократтыг лагерьниң чурттарының төлөөлекчилериниң киржирин моондактаар дээн америк дипломатияның орадаажышкыннары аштырган.

Дүүн Женевага ат салдынган дугуржулгалар дайынның база бир одаа өжүргүнген Азияның улустарынга чугула ужур-дузалыг болуп турар. Оон-биле кады ол дугуржулгалар тайбыңны быжыглаарының болгаш улустар аразының кады ажылдажылганын хөгжүдериниң оруу-биле чаа улуг базым болуп турар. Ол дугуржулгаларны чедип алгаш тайбыңга ынакшылдыг бүгү лагерьниң тиилелгези. Олар болза тайбыңга чурттаарын күзеп турар бүгү кижи төрелгеннің күзел-чүткүлүнге таарыштыр турар. Женевага чедип алдынган чедишкинни бүгү делегейниң улустары ынчангаш бөгүн сеткил-сагыжындан байырлап турар.

Индий-Кыдаттың болгаш Францияның улустары ол чедишкин дугайында медээни онза көдүрлүүшкүн-биле уткааннар. Ол улустарның тайбыңда туда-соруу чугаалажышкыннарның чорудулгазынга кайгамчык улуг саңдарлыг болган. Оон биле холбаштыр чөвүлел хуралдың таварышканы бергелерни ажып эрттеринге Вьетнамның Демократтыг Республиказының болгаш Францияның төлөөлериниң киргени ол салышкынның дугайын сагынмайн барып болбас. Чугаалажышкыннар бот-боттарын эки билчир чорукту чедип алырының аргазын берген болгаш соңуургалдыг ийи талалар чаагай турасорукту илереткен ол байдал эң чугула ужур-дузалыг болган. Ам ийи талаларга хүндүткелдиг байдалдарда тайбыңны катап тургусканы ол чурттарның аразынга чаа, ёзулуг найыралдыг харылзаларын доктаадып тургузарынга үндезин суурну тургузуп турар.

Индий-Кыдатка тайбыңны катап тургузары оон-биле кады бүгү-делегейге улустар аразының харылзаларын чогумчуды дээш демиселдің хөгжүдезинде чаа үе-чаданы айтып турар. Тайбыңга ынакшылдыг улустарның ол тиилелгези тайбыңга ынакшылдыг лагерьниң делегейниң ийиги дайынының соонда тайбыңны быжыглаарынче угланган мурнунда ап чоруткан күженишкиннери-биле чарыбас сырый холбаада турып турар.

Чугаалажышкыннарның аргазы-биле улустар аразының эң чидиг айтырыгларын шиитпирлеп таарыштырарының боттуг эгелээшкини Кореяга дайынны соксатканы болган, ол ССРЭ-ниң, Кыдат Улус Республиканың болгаш Корей Улус Демократтыг Республиканың күженишкиннериниң ачызы-биле чедип алдынган. Ол айтырыгны талазы-биле дугуржулганы чедип алганы еске-даа өйү келген айтырыгларны шиитпирлеп таарыштырар соруга-биле улуг күрүнелериниң төлөлекчилериниң чөвүлел хуралдарын чыылдырарынче орукту ажыткан. ССРЭ-ниң, АКШ-тың, Англияның болгаш Францияның Берлинге болган чөвүлел хуралы улустар аразының алаан хөй айтырыгларын илередиринге идигни берген болгаш сөөлгү чылдарның дургузунда бүгү улуг күрүнелериниң: Францияның, Великобританияның, Американың Каттышкан Штаттарының, Кыдат Улус Республиканың болгаш Совет Эвилелиниң төлөлекчилериниң бир-ле дугаарында киришкени Женевага улустар аразының чаа чөвүлел хуралын чыылдырарынче орукту салган.

Ам индий-кыдат айтырыгның талазы-биле дугуржулгаларны чедип алганы улустар аразының өске-даа шиитпирлеп таарыштыртынмаан айтырыгларын шиитпирлээринче орукту ажыдып турар. Чижээлээрге, Кореяда тайбың таарыштырылга ам-даа доозулбааны билдингир болгай, чүге дээрге КҮДР-га улур агрессияга киржип турган чурттарның төлөлекчилери Женевага аңаа шаптыктаан, бала хамыктың мурнунда аңаа АКШ-тың төлөлери шаптыктаан. Ынчалза-даа корей айтырыг шиитпирлетинмейн артып турар ындыг байдал-биле хөй-ниити эптешпес болгаш соңуургалдыг күрүнелер үзүлген чугаалажышкыннарны катап эгелээр соруга-биле орукту дилеп тывар чорукту үргүлчүлээрин неген турар. Хөй-ниитичи калбак бөлүктериниң ол чүтүүдүг негелделерин херекке албазы ылаңгыя ам Индий-Кыдатка тайбыңны катап тургусканда, эң чидиг маргылдаалыг айтырыгларның талазы-биле дугуржулгаларны чедип алырының аргазын күш-биле көргүскенде болдунар аргажок.

Азияда болгаш Европада улустар аразының өске-даа эң чугула айтырыгларын боттарының шиитпирлетинерин манап турар. Бүгү делегейде хөй-ниитиниң калбак бөлүктери америк дипломатияның чорудуп турары бузуттуг «соок дайынны» соксадырын болгаш бүгү улустарның аразынга чогумчалыг харылзаларны катап тургузарын шыңгыы неген турар. Бодунуң тура-соруун бүгү өске чурттарга доңнаштырар дээр АКШ-тың чагырыкчы бөлүктериниң орадаажышкыннарының буурап дүшкени ам безин бүгүдеге билдингир, «күштүң туружундан» хоозураан политиканы чорударынче үткүн турган, АКШ шуут мугулай чорукка кирип баа часкаанзыргай байдалга болу берип болур деп чүве бүгүдеге билдингир.

Өске талазында Женева чөвүлел хуралының чедип алган чедишкини улуг-даа, бичии-даа бүгү улустарның хостуг болган хамаарышпас чоруун хүндүлеп көөрүнге үндезилетинген тайбыңны болгаш улустар аразының кады ажылдажылгазын быжыглаары дээш чайгылыш чокка демисежип турар демократтыг лагерьниң чурттарының от-алдарын улам ыңай быжыглаарынга идигни берип турар. Улустарның тайбыңын тук тудукчузу кылдыр көрүп турары ССРЭ-ниң алдар-ады бүгү делегейде ам кажангызындан-даа артык бедик. Улустар аразының өйү келген айтырыгларын шиитпирлээринге Кыдат Улус Республиканың киржилгезиниң кайы-хире улуг таарымчалыг ужур-дузалыг болуру ам кажангызындан-даа артык билдингир апарган.

Улустар аразының айтырыгларын шиитпирлээринге Кыдаттың киржилгезиниң оруунга чамдык күрүнелериниң агрессчи бөлүктериниң өш-биле кылып турар моондактары амыдыралдын боду-биле шиитпирип турарын Женева чөвүлел хуралынга ажыл-херектиң чорудулгазы көргүскен. Кыдат улустуң делегей ареназынга үнүп болгаш улуг күрүнелериниң хүразеленинге эрге ёзугаар ооңуу болуп турар турушту эзлеп алырынга шаптыктаар дээр америк дипломатияның орадаажышкыннарының буурап дүжүүшкүнү ам бүгүдеге билдингир.

Кыдат КНО-да бодунуң дүрүм ёзугаар олудун эзлеп алырын улустар неген турар, ынчаарга ол чорук АКШ-тың эзелеп алганы Тайвань ортулукта сыңны берген Чан Кай-шиниң бөлүү-биле материалдыг эрге-ажыктар-биле холбаалыг чамдык мелегей америк политиканнарга кайы-даа хире хөөн чок болур болза, ол ону эзлеп алыр. Ынчанмас болза КНО Уставтың аңаа онааган сорулгаларын күүседип шыдаар шинек чок болур ийик.

Ынчангаш соңуургалдыг күрүнелериниң аразынга чугаалажышкыннарның оруу улустарның эрге-ажыктарынга, бүгү-ниити тайбыңны быжыглаарының эрге-ажыктарынга таарыштыр турар түңнелдерни чогуур байдалдарда берип болурун Женева чөвүлел хуралы көргүскен. Ынчалза-даа делегейниң амгы байдалының артып калган, шиитпирлетинмээн маргылдаалыг айтырыгларын шиитпирлеп таарыштырарынче орукта турып турар бергелер ам ажыып эртиген деп бодаар болза, шын эвес болур ийик. Тайбыңның Женевага аштырыышкынга таварышкан дайыннары хүлээп алдынган шиитпирлерниң улустар аразының байдалынга саңдарын кошкадыр дээш бүгү күженишкиннерин салып турарлар. Чижээлээрге, америк дипломатияның Мурнуу-Чөөн Азияга агрессчи блокту тургузарынче угланган үргүлчүлеп турар күженишкиннериниң хажыызы-биле эртип болбас.

Мындыг байдалдарда тайбыңның бүгү еңнүктери бедик серемчилелдиг болур чорукту илередип, дайын кыысыкчыларының чимзенишкиннерин хайгаарап, ол чимзенишкиннерге тайбыңны болгаш улустар аразының айыл чок чоруун быжыглаарынче боттарының чайгылыш чок тура-соруун удурланыштыр салыр ужурлуг.

Совет кижилер тайбыңга ынакшылдыг бүгү кижи төрелгетен-биле кады бөгүн Женева чөвүлел хуралының чугула түңнелдерни чугуур байдалдарда берип болурун Женева чөвүлел хуралы көргүскен. Ынчалза-даа делегейниң амгы байдалының артып калган, шиитпирлетинмээн маргылдаалыг айтырыгларын шиитпирлеп таарыштырарынче орукта турып турар бергелер ам ажыып эртиген деп бодаар болза, шын эвес болур ийик. Тайбыңның Женевага аштырыышкынга таварышкан дайыннары хүлээп алдынган шиитпирлерниң улустар аразының байдалынга саңдарын кошкадыр дээш бүгү күженишкиннерин салып турарлар. Чижээлээрге, америк дипломатияның Мурнуу-Чөөн Азияга агрессчи блокту тургузарынче угланган үргүлчүлеп турар күженишкиннериниң хажыызы-биле эртип болбас.

Мындыг байдалдарда тайбыңның бүгү еңнүктери бедик серемчилелдиг болур чорукту илередип, дайын кыысыкчыларының чимзенишкиннерин хайгаарап, ол чимзенишкиннерге тайбыңны болгаш улустар аразының айыл чок чоруун быжыглаарынче боттарының чайгылыш чок тура-соруун удурланыштыр салыр ужурлуг.

Совет кижилер тайбыңга ынакшылдыг бүгү кижи төрелгетен-биле кады бөгүн Женева чөвүлел хуралының чугула түңнелдерни илередип турар. Олар ол түңнелдерни Совет Эвилелиниң, Кыдат Улус Республиканың болгаш бүгү демократтыг лагерьниң тайбыңга ынакшылдыг чайгылыш чок шынчы даштыкы политиказының тиилелгези кылдыр көрбүшаан, ол түңнелдерге байыр чедирип турар. Эрешудургу демиселге боттарының национал хамаарышпас чоруун чаалап алган Индий-Кыдаттың хосталгага ынакшылдыг улустарынга олар боттарының байырын чедирип турар. Америк империалистерниң чимзенишкиннериниң чөрүштүр тургусунган тайбың харылзаларны хөгжүдерин болгаш быжыглаарын Индий-Кыдаттың болгаш Францияның улустарынга олар күзеп турарлар.

(«Правданың» июль 22-деги мурнуку үүлү).

МАЛ ЧЕМНЕРИ БЕЛЕТКЭЭР АЖЫЛДЫН ТЕМПИЗИП ДҮРГЕДЕДИР

Колхозтуң сиген шөлдеринде

САМАГАЛДАЙ. (Телефон-биле). Калинин аттыг көдээ ажыл-агый артели мал чеми белеткээр талазы-биле Тес-Хем районда колхозтарның дээрези. Сиген шөлдеринде күш-ажылдың организастыы эки тургустунган: аттың 12 машиналары, 1 самоход доктаамал ажылдап турар; кестинген сигенни болуп сараатталарынга 72 колхозчулар бар.

Машинага кестимес посгалдарын, оны шаларының болгаш алаактарның эки үнүштүг сигеннерин ажаап алырынга 24 кижи хол кадыырлардыг база ажылдап турар. Моон-биле кады чоокта ол колхозтуң шөлдеринде Самагалдай МТС-тиң ийи агрегадазы база барган, күш улам-на немежип турар.

Калинин аттыг колхоз бо чылын 37500 центнер сиген белеткээр планныг, а июль 20-де чедир сарааттап алганы 1500 центнер, силос салыышкыны база багай эвес болуп турар. Мал чеми белеткээрин дүжүт алыышкыны эгелээр бетинде доозары дээш ажыл улам-на күштелин турар.

Сиген белеткелинге аныяктар

Ниитиниң малынга быжыг чем суурну тургузар, сигенни эки хоолулуг үезинде белеткеп алыр чорук мал өстүрериниң күрүне планын күүседиринге холбашкан чугула айтырыгның бирээзи. Бо талазы-биле аныяктарның киржилгезин күштелдирер, социалистиг чарышты калбартыр дугайында ВЛКСМ Төп Комитединиң кыйгырыын Таңды районнуң комсомолчулары болгаш аныяк өскени улуг соңуургал-биле угаан.

Районнуң комсомол организациязы колхозтар санында мал чеми белеткээриниң комсомол-аныяктар бригадаларын организастаан. Тургустунган чеди бригадаларда аттың 12 машиналарын быжыглаан, МТС-тиң 9 агрегаттары база бар, ында 300 ажыг аныяктар (комсомолчулар 168 кижи) ажылдап турар.

Мал чеми белеткээриниң ажылында комсомол-аныяктарның ол бригадалары 15 муң центнер сигенни болгаш 2 муң ажыг центнер силосту белеткээрин хүлээнген. Районнуң колхозчу аныяктары боттарының сөзүн эзлеп шыдаарын ажылдың баштайгы хүннери херечилеп турар.

Сталин аттыг колхозта бригаданың ийи звенолары 9 ажыл хүннеринде 850 центнер сигенни, 163 центнер силосту; Калинин аттыг колхозта бригада 7 ажыл хүнүнде 288 гектарның сигенни кескен. «Кызыл партизан» колхозта комсомол организациязы (секретары эш Бухтуев) ында бригаданың ажылын эки улургун турарындан ол 6 ажыл хүннеринде 580 центнер сигенни белеткеп, комсомол райкомунуң шилчилер кызыл тугун чаалап алган.

Бригадаларның алган хүлээлгелерин беш-хонук санында хынап, оон күүседезиниң түңнелин комсомол райкому үндүрүп турар. Июль 15-те Ленин аттыг колхозта эш Бушук-оолдуң бригадазы 850 центнер силосту садбышаан, 550 центнер сигенни сараатталаан, социалистиг чарышка бирги черни эзлээн, шилчилер кызыл тукту чаалап алган.

Сиген шөлдеринде хана солуннар, агитхуудустар база көргүзүг самбырадары чырытынын, номчулгаларны улам калбартын турар. Ол ышкаш кино чуруктар, оюн концерттер база организастатынын турар.

Удуртулганы күштелдирер

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). Кандыг-даа ажылдың чедишкиниг болуру хынамчалыг белеткелден болгаш организастыг удуртулгадан хамааржыры биллдингир. Хендерге-Хем районда сиген кезилдезинге белеткел болгаш ажылда удуртулга илерен келир.

Колхозта 12 аът машиналарындан чүгле 6 машина шөлдерже үнген, а өскелери янзы-бүрү чылдагаанларга таварышкаш ажыглатынмайн турар. Бүдүрүлге планын азы график ёзугаар 70 хол кадыырларын ажылдадыр турган, а ам чүгле 14 кижи хол кадыырдарлыг кестирип турар. Күш-ажылдың организастыы дыка четпес: Хендерге, Баян-Кол, Сенек, Ийи-Тал—мындыг дөрт черде бригада бар дээр, а оларның чамдыызы, ылангыя Ийи-Талга турганнары бичии сараатчыгаш өпейтин кааш, кестингген сигенинің чамдыызын кааш-каш тарап чангылай берген.

Колхозтуң даргазы эш Сүмбүр, парторганизация секретары эш Сөедек олар сиген шөлдеринде ажылдың иштинче эки кирип, байдалды өөренип көрбейн турар. Шырак аттарын тайгаладышкан, чамдыктары «читкилээн-даа». Ам канчаар, аргажоктуң кырындан чамдык белүктерде сиген машиналарын кулуннут белерге тыртырып турар.

Шагаан-Арыг МТС-тиң ол колхозта ажылдадың турары 10 тракторлардыг эштер Назыты, Горбунов оларга удуртурган ийи бригадалары чүгле чер аңдарын турар. Ынчаарга МТС ол колхозка Хендерге участогундан 864 центнер сиген белеткеп бөөр керээлиг турган-ла мынчага чаңгыс-даа машина чоруттаан, олче чорудар дээн самоход септелгеден безин үнмээн.

Ниитиниң малынга чем белеткээр чугула ажыл ынчаар хожудан, июль 20-де чедир ол колхоз сиген планын чүгле 2,5 хуу күүседип турунда Хендерге көдээ Совет (даргазы эш Хурагандай) удуртулга бербейн, чүгле медээ хураары-биле кызыгаарлатынын белгени шын эвес.

Сиген белеткелинге районнуң мурнакчызынга санатырын турар Ленин аттыг колхоз безин планын чүгле 10 хуу чедирген, ай чыгыы үениң дургузунда 30 тонна-ла силос салган. Эйлиг-Хемде Сталин аттыг колхоз мынчага чүгле 50 центнер сиген белеткеп алганын чүүү-биле тайылбырлап болурул? Чонну чөп эвилелдээр херек. Янзы-бүрү чылдагааннар чыгдынар чоруктан, канцеляржы ажыл стилиндеп дарый чайлаар, бүгү күштү мал чеми белеткээринче угландырар.

Керээлиг хүлээлгезин күүседир херек

ЫЙГЫЛАК. (Телефон-биле). Кызыл-Мажалыктың машина-трактор станциязы бо чылын «Большевик» колхозка 2300 тонна сиген, 220 тонна силос белеткеп бөөр керээлиг. Оон күүседези, мал чеми белеткээринге дуза дилеп, колхоз баштаар чеде МТС-тиң директоруна антырыгны чеже тургуспаан дээр. Июль 22-де чедир МТС чаңгыс-даа машина чоруттаан, керээзин уткай, колхозтарны удуртур, техника талазы-биле дузалаар хүлээлгезин өөттандырбайн турар.

Бо дугайы партияның район комитединге болгаш райкүүскомга билдингир, колхозта ол черлериниң төлөөзи болуп сургакчылап турар эш Лопсан-Ендан бар. Ындыг туроуже сиген белеткелинге МТС-тиң кижилери чаңгыс-даа машина чоруттаан, ол чүгле 3,6 хуу күүседкен. Бо талазы-биле райкүүскомнуң «чүгээр» деп көрүп турар колхозтарының бирээзи Маленков аттыг колхозта байдалдан каш чижектерни айтырга-ла районда сиген кезилдезинге белеткел болгаш ажылда удуртулга илерен келир.

Колхозта 12 аът машиналарындан чүгле 6 машина шөлдерже үнген, а өскелери янзы-бүрү чылдагаанларга таварышкаш ажыглатынмайн турар. Бүдүрүлге планын азы график ёзугаар 70 хол кадыырларын ажылдадыр турган, а ам чүгле 14 кижи хол кадыырдарлыг кестирип турар. Күш-ажылдың организастыы дыка четпес: Хендерге, Баян-Кол, Сенек, Ийи-Тал—мындыг дөрт черде бригада бар дээр, а оларның чамдыызы, ылангыя Ийи-Талга турганнары бичии сараатчыгаш өпейтин кааш, кестингген сигенинің чамдыызын кааш-каш тарап чангылай берген.

Колхозтуң даргазы эш Сүмбүр, парторганизация секретары эш Сөедек олар сиген шөлдеринде ажылдың иштинче эки кирип, байдалды өөренип көрбейн турар. Шырак аттарын тайгаладышкан, чамдыктары «читкилээн-даа». Ам канчаар, аргажоктуң кырындан чамдык белүктерде сиген машиналарын кулуннут белерге тыртырып турар.

Шагаан-Арыг МТС-тиң ол колхозта ажылдадың турары 10 тракторлардыг эштер Назыты, Горбунов оларга удуртурган ийи бригадалары чүгле чер аңдарын турар. Ынчаарга МТС ол колхозка Хендерге участогундан 864 центнер сиген белеткеп бөөр керээлиг турган-ла мынчага чаңгыс-даа машина чоруттаан, олче чорудар дээн самоход септелгеден безин үнмээн.

Ниитиниң малынга чем белеткээр чугула ажыл ынчаар хожудан, июль 20-де чедир ол колхоз сиген планын чүгле 2,5 хуу күүседип турунда Хендерге көдээ Совет (даргазы эш Хурагандай) удуртулга бербейн, чүгле медээ хураары-биле кызыгаарлатынын белгени шын эвес.

Сиген белеткелинге районнуң мурнакчызынга санатырын турар Ленин аттыг колхоз безин планын чүгле 10 хуу чедирген, ай чыгыы үениң дургузунда 30 тонна-ла силос салган. Эйлиг-Хемде Сталин аттыг колхоз мынчага чүгле 50 центнер сиген белеткеп алганын чүүү-биле тайылбырлап болурул? Чонну чөп эвилелдээр херек. Янзы-бүрү чылдагааннар чыгдынар чоруктан, канцеляржы ажыл стилиндеп дарый чайлаар, бүгү күштү мал чеми белеткээринче угландырар.

Ажылды мурнакчыларның деңнелинге бедидер

ЧАДААНА. (Телефон-биле). Чөөн-Хемчик районнуң колхозтары силос салырының планын июль 20-де чедир 12 хуу, а сиген белеткээрин чүгле 13 хуу күүседкен. Бо болза, ажыл-ишчи эвес улуртулганың фактызы.

Мал чеми белеткээр ол чугула ажылдың ындыг онза хожудан турарын чамдык колхозтарның даргалары болгаш ында парторганизация секретарлары чаъс-боранга шамнаарын ораадажып турары шын эвес. Организастыг удуртулганы хандырган болза, таарымчалыг хүннер хөй эрткен. Бин-Хемниң Туранда «Кызыл тараачын» колхозтуң дуржулгазын ажыглаш, дусту холувушаан бичежек сараатчыгаштар-даа тургузуп болур турган.

Жданов аттыг колхоз 1280 центнерни сараатталп, сиген белеткээр планын 14,3 хуу чедирип турунда, оон кожазы Калинин аттыг колхоз чаңгыс тонна-даа силос салбаан, сигениниң планы чүгле 0,6 хуу четкен. Ол ышкаш Сталин аттыг колхоз силос планын—21,4 хуу, «Октябрь 30 чылы»—25,7 хуу күүседкен турунда, Хендергейде «Кызыл тараачын» чаңгыс килограмм-даа силос салбаан, чүгле 99 гектарның сигенин кескен, оозун безин белүп албаан.

Районда мал чеми белеткээр айтырыг ынчаар озалдап, сигениниң чемгир шынары эртип, ол ажыл дүжүт алыышкынынга дашкырлашкаш бергедээшкинге таваржыр деп турунда Чадаана МТС-тиң шиитпирлиг хемчег албайн турары шын эвес. Амгы кичээнгейни сиген ажылынче угландырары онза негетинин турар.

Чурттуң ховуларында

ОРДЖОНИКИДЗЕ. Соңгу Осетияның көдээ ажыл-агый артельдери картофельдин ажаап алыышкынын эгелээннер. Картофель казарынга машиналарны калбаа-биле хереглеп турар. Картофель ажаар комбайннар колхозтарның шөлдеринче бо чылын бир-ле дугаар ажылдап үнгеннер.

Эрте быжар картофельдин баштайгы чүс-чүс центнерлери белеткел черлериниде келгилээн.

КИЕВ. Украинаның мурнуу болгаш барын районнарында тапкы ажаап алыышкыны, эртвен чылга бодаарга, 5—10 хонук эрте эгелээн. Крым, Хмельницкий, Винница, Тернополь болгаш Закарпат областарда тапкы ыяжының 3 миллион метр ажыг бүрүлерин комбайннар-биле ажаап алган.

НАЛЬЧИК. Кабардин АССР-ниң көдээ ажыл-агый артельдеринде тараа ажаап алыышкыны-биле чергелештир хөй чылдыг үнүштерни база ажаап ап турар. Баксан районнуң «Заря социализма» колхозу элбек дүжүтү өстүрген. Ында гектар бүрүзүнден ортумаа-биле 4 центнер онаалганың орнунга эспарцеттиң 9—9 центнер үрезинин бастырган.

Үнүштер үрезиннериниң ажаалгазын республикада ам шуту комбайннар-биле чорудуп турар.

(СӨТА).

АЙТЫРЫГЛАР БОЛҒАШ ХАРЫЫЛАР

СЭКП-ге хүлээп алыышкын дугайында билдириишкиннерни көөрүнүң чуруму кандыг болурул

СЭКП Төп Комитединиң органы «Партийжи амыдырал» журналдың 1954 чылдың июньда № 5 үнгенинге «Номчукчуларның айтырыгларына харыылар» деп бөлүкте моон адааида айтырыгларны харыылаан:

Партияга кирерлер болза, партияның үш кежигүннериниң рекомендациязын ыгавыла кирген турарын СЭКП-ниң Уставында айыткан. Бистиң партия организациязыстың СЭКП-ниң кежигүнүнге азы кандидадынга хүлээп алыышкын ажылдарының практиказындан көөрге. мындыг янзылыг документилерни негеп турар: кирип турар кижиниң билдириишкини, допчу төөгүзү болгаш анкета үш рекомендациялар, ажылдап турар черинден характеристика, шаңнатканының болгаш хемчег алысканының дугайын карточкада бижээн хоолгазы, ол ышкаш өске-даа шынзылгалар. СЭКП-ниң Уставынга ол чүүлдер дүгжүп болур бе? Партияга кирер кижилер кандыг документилерни ыгавыла кирерил?

СЭКП-ге хүлээп алыышкын дугайында билдириишкиннерни партияның кандыг хураларынга чугаалажып көөрүл, ажыг бе, азы хаглыг бе?

* * *

Коммунистиг партияның кежигүнүнге болгаш кандидадынга кирер кижилер хамааржып турары партия эге организацияларынга бодунуң бижээн билдириишкинин, допчу төөгүзүн, СЭКП Төп Комитединден доктааткан түскай анкета өзугаар бүрүткелин, СЭКП Уставының негелдези өзугаар рекомендацияларны кирер.

Партияга кирип турарларга берген рекомендацияларны рекомендация берип турар коммунистериң хамааржып турары партия эге организациязындан, ыгавыла шынзыткан турар, а бир эвес рекомендация берип турарлар-биле рекомендацияны ап турарлар өске-өске районнарда ажылдап турар таварылгаларда рекомендация берип турарларның холунуң үжүн партия хооркому болгаш райкому шынзыдар.

Партияга кирип турар кижилерден кандыг бир өске документилер болгаш шынзылгалар негөөри албан эвес. Херектиг ужуру болза, партияга кирип турарларның дугайында янзы-бүрү саазыннар болгаш хөй шынзылгалар чыырында эвес. Кол чүве болза, партияга кирип турар кижиниң ооң хууда мөзү-шынарын, кирип турар кижи коммунист деп бедик атты ак-сеткилдиг кадагаларынга идегелди хандырып болурун партия организациязы бүгү талазы-биле билген турарында. СЭКП-ге кирип турарларның дугайында анкетага кирген чүүлдерден өске кандыг бир немелде медээлер эргежок чугула апарган таварылгаларда, оларны партия организациязы боду чыып алыр хүлээлгелиг.

Партияга кирип турарлардан эргежок чугула документилер партияның эге организациязынга кирген сөөлүнде, рекомендация берип турарларның фамилияларын, оларның партия документилериниң дугаарларын, партстажын, ажылдап турар черин болгаш рекомендация берип турар кижизин кайы уеден бөөр билирин партия эге организацияның секретары анкетага киир бижиир болгаш кирген рекомендацияларның эки шынарлыын, а ол ышкаш анкетаның шын кылдынганын хынап көөр. Ооң соонда билдириишкин кирген кижини партияга хүлээп ап болур бе даөр дугайында айтырыгны эге организацияның бюрозунга баш буруңгаар чугаалашкан, бодунуң саналын партия эге организациязының ниити хуралынга шиитпирлээрилеп кирер. Партияга хүлээп алырындан дадаалзаар деп бюрога көрген билдириишкиннерни ниити хуралга чугаалажыры-биле ыгавыла кирер.

Партияга хүлээп алыышкын дугайында айтырыгны партия эге организациязының ниити хуралынга чугаалажыр болгаш шиитпирлээр, ооң үндүрген шиитпирин партия райкому, а район чок хоорайларга партия хооркому бадылаан соонда ам күштүг болур. Партияга хүлээп алыышкынны партияның хаглыг-даа, ажык-даа хураддарынга чугаалажып болур. Партияга хүлээп алыышкын дугайында айтырыгны көөрде билдириишкин кирген кижини коммунистер бүгү талазы-биле таныжар ужурлуг. Партияга кирип турар кижи бүрүзүнүң дугайын партия хуралынга партия эге организациязының секретары илеткээр, анкетаны болгаш бүгү рекомендацияларны ыгавыла номчуп таныштырар, билдириишкин кирген кижи боду болгаш коммунистер партияга кирип турар кижиге рекомендация бергеннер а ол ышкаш кады ажылдап турары-биле ону эки билир эштер хуралга санал бээр. Айтырыгны ындыг янзылыг шиитпирлээр чорук болза, билдириишкин берген кижини партияга хүлээп ап болуру чөптүг бе даөрин шын шиитпирлеп көөрүнүң аргазын хуралга олуржуп турган коммунист бүрүзүнге берип турар.

СЭКП-ниң кежигүнүнге азы кандидадынга хүлээп алыышкын дугайында шиитпирден аңгыда, санал бүрүзүнүң ужурутказын ниити хуралдың протоколунга допчулап бижээн турар. Хурал эрткен соонда партия организациязының секретары кирип турарларның анкетазынга хүлээп алдыган шиитпирин болгаш хуралдың болган чыл, ай, хүнүн бижээн турар.

Партия комитеди бар партия организацияларынга, а цехтерде партия эге организацияларының эргезин эдилеп турар партия организациялары бар черлерге партия эге организациязының ниити хуралының шиитпирин ыгавыла партия комитединден бадылаан турар. Ол партия организацияларынга шиитпирлээн партияга хүлээп алыышкын айтырыын бүдүрүлгениң болгаш албан организация черлериниң ниити партия хуралынга чугаалашпас.

СЭКП кежигүнүнге азы кандидадынга хүлээп алыышкын хөрээн бадылаарыбиле партия хооркомунче азы райкомунче чорударда партияга кирип турар кижиниң билдириишкинин, рекомендацияларын болгаш анкетазын партия организациялары чорудуп бээр. Партия комитединиң азы партия эге организацияларының хуралынга партияга хүлээп алыышкын айтырыын чугаалажып турган, хүлээп албас деп шиитпирлээн таварылгаларда партия хооркомунче азы райкомунче кандыг-даа материалдар чорутпас.

Партияның кеземчезин өзугаар партия кежигүнүнден кандидатче шилчитиргеннерни СЭКП-ның кежигүнүнге хүлээп алыр дугайында документилерни ниити чурумөзугаар кылыр, тодаргайларга, партияның кандидат кежигүнү партияның Уставының негеп турарын өзугаар билдириишкинин, допчу төөгүзүн, үш рекомендацияны болгаш анкетаны партияның эге организациязынга кирер.

Бир эвес албан черинде болгаш бүдүрүлгеде партия эге организациязы чок болза, партияның кандидадынга кирер даөн кижилер чугула хереглетинин түрер документилерни СЭКП-ниң хооркомунга азы райкомунга кирер. Ол билдириишкиннерни СЭКП хооркомунуң азы райкомунуң бюрозунга көөр.

Колхозта азы школада партия эге организациязы чок кодээ черлерге партияга хүлээп алыышкын дугайында колхозчуларның, башкыларның болгаш өске-даа ажылдакчыларның билдириишкиннерин хамааржын турары-девискээр зайы-биле райларга партия хооркому бадылаан соонда ам күштүг болур. Партияга хүлээп алыышкынны партияның хаглыг-даа, ажык-даа хураддарынга чугаалажып болур. Партияга хүлээп алыышкын дугайында айтырыгны көөрде билдириишкин кирген кижини коммунистер бүгү талазы-биле таныжар ужурлуг. Партияга кирип турар кижи бүрүзүнүң дугайын партия хуралынга партия эге организациязының секретары илеткээр, анкетаны болгаш бүгү рекомендацияларны ыгавыла номчуп таныштырар, билдириишкин кирген кижи боду болгаш коммунистер партияга кирип турар кижиге рекомендация бергеннер а ол ышкаш кады ажылдап турары-биле ону эки билир эштер хуралга санал бээр. Айтырыгны ындыг янзылыг шиитпирлээр чорук болза, билдириишкин берген кижини партияга хүлээп ап болуру чөптүг бе даөрин шын шиитпирлеп көөрүнүң аргазын хуралга олуржуп турган коммунист бүрүзүнге берип турар.

СЭКП-ниң кежигүнүнге азы кандидадынга хүлээп алыышкын дугайында шиитпирдер аңгыда, санал бүрүзүнүң ужурутказын ниити хуралдың протоколунга допчулап бижээн турар. Хурал эрткен соонда партия организациязының секретары кирип турарларның анкетазынга хүлээп алдыган шиитпирин болгаш хуралдың болган чыл, ай, хүнүн бижээн турар.

Партия комитеди бар партия организацияларынга, а цехтерде партия эге организацияларының эргезин эдилеп турар партия организациялары бар черлерге партия эге организациязының ниити хуралының шиитпирин ыгавыла партия комитединден бадылаан турар. Ол партия организацияларынга шиитпирлээн партияга хүлээп алыышкын айтырыын бүдүрүлгениң болгаш албан организация черлериниң ниити партия хуралынга чугаалашпас.

СЭКП кежигүнүнге азы кандидадынга хүлээп алыышкын хөрээн бадылаарыбиле партия хооркомунче азы райкомунче чорударда партияга кирип турар кижиниң билдириишкинин, рекомендацияларын болгаш анкетазын партия организациялары чорудуп бээр. Партия комитединиң азы партия эге организацияларының хуралынга партияга хүлээп алыышкын айтырыын чугаалажып турган, хүлээп албас деп шиитпирлээн таварылгаларда партия хооркомунче азы райкомунче кандыг-даа материалдар чорутпас.

Партияның кеземчезин өзугаар партия кежигүнүнден кандидатче шилчитиргеннерни СЭКП-ның кежигүнүнге хүлээп алыр дугайында документилерни ниити чурумөзугаар кылыр, тодаргайларга, партияның кандидат кежигүнү партияның Уставының негеп турарын өзугаар билдириишкинин, допчу төөгүзүн, үш рекомендацияны болгаш анкетаны партияның эге организациязынга кирер.

Бир эвес албан черинде болгаш бүдүрүлгеде партия эге организациязы чок болза, партияның кандидадынга кирер даөн кижилер чугула хереглетинин түрер документилерни СЭКП-ниң хооркомунга азы райкомунга кирер. Ол билдириишкиннерни СЭКП хооркомунуң азы райкомунуң бюрозунга көөр.

Колхозта азы школада партия эге организациязы чок кодээ черлерге партияга хүлээп алыышкын дугайында колхозчуларның, башкыларның болгаш өске-даа ажылдакчыларның билдириишкиннерин хамааржын турары-девискээр зайы-биле райларга партия хооркому бадылаан соонда ам күштүг болур. Партияга хүлээп алыышкынны партияның хаглыг-даа, ажык-даа хураддарынга чугаалажып болур. Партияга хүлээп алыышкын дугайында айтырыгны көөрде билдириишкин кирген кижини коммунистер бүгү талазы-биле таныжар ужурлуг. Партияга кирип турар кижи бүрүзүнүң дугайын партия хуралынга партия эге организациязының секретары илеткээр, анкетаны болгаш бүгү рекомендацияларны ыгавыла номчуп таныштырар, билдириишкин кирген кижи боду болгаш коммунистер партияга кирип турар кижиге рекомендация бергеннер а ол ышкаш кады ажылдап турары-биле ону эки билир эштер хуралга санал бээр. Айтырыгны ындыг янзылыг шиитпирлээр чорук болза, билдириишкин берген кижини партияга хүлээп ап болуру чөптүг бе даөрин шын шиитпирлеп көөрүнүң аргазын хуралга олуржуп турган коммунист бүрүзүнге берип турар.

СЭКП-ниң кежигүнүнге азы кандидадынга хүлээп алыышкын дугайында шиитпирден

СОВЕТ-ФИНЛЯНДЫ ДЫҢНАДЫГ

ССРЭ-ниң Даштыкы херектер министри В. М. Молотов биле Финляндияның Даштыкы херектер министри Урхо Кекконеннің аразынга болган чугаалажыышкыннар дугайында

1954 чылдың июль 19-та Москвага доозулган садыглажыышкын дугайында чугаалажыышкыннарның үезинде ниити айтырыглар талазы-биле беседалар Совет Эвилелиниң Даштыкы херектер министри В. М. Молотов болгаш Финляндияның даштыкы херектер министри У. Кекконен оларның аразынга база болган.

Найыралдыг байдалга болуп эрткен ол беседаларга талалар боттарының аразында бот-боттарын биличир чоруктун барын илереткен болгаш мооң дараазында ниити санал-оналга чедип келген:

Совет Эвилелиниң чазаа болгаш Финляндияның чазаа амгы туруп турар бо байдалда чугула соруглга болза, улустар аразының дүшкүүрлүг чоруктарын чавырыдырары болур деп санап тур. Тайбыңны болгаш айыыл чок чоруктуг аймактар төлөөде ам үеде бүгү күрүнелерниң күжениишкиннерин мөөнеп каттыштырарының канчаар-даа ажок эргежок чугулазы турун турар деп ийи чазактар бүзүреп тур. Күрүнелерниң хөй-ниити тургузуунуң ылгавырларындан хамазарылга чокка шупту күрүнелерниң чүгле коллективтиг күжениишкиннери улустарның айыыл чок чоруун хандырып шыдаар, чүге дээрге, чаа дайынның айыылынга үдүр тайбың дээш демисел бүгү чурттарның ниити эргежыктарынга дүжүп турар. Совет Эвилелиниң чазаа болгаш Финляндияның чазаа найырал, кады ажылдажылга болгаш бот-боттарынга дузалажыр дугайында 1948 чылдың апрель 6-да чардынган керээге үндезилээш, база тайбыңны болгаш улустарның айыыл чок чоруун хандырарының хөрөнге боттарының салыышкынын кипрер күзелди үдүртүлга болдурғаш, Каттышкан Нацияларның Организациязының принциптеринге дүүштүр бүгү делегейге тайбыңны болгаш айыыл чок чорукту деткиринге дөгүм болур бүгү-ле чүүлдерни кылырынга боттарының чүткүлүн медеглеп тур.

Совет Эвилели болгаш Финляндияның аразынга найыралдыг харылзааны быжыглаар болгаш ону улам ыңай хөгжүдеринче чүткүвүшаан, ССРЭ-ниң болгаш Финляндияның чазактары ССРЭ-ниң Хельсинкиде төлөө черин болгаш Финляндияның Москвада төлөө черин элчиннер черлери кылдыр чаарты тургузар болгаш элчиннер-биле солчур деп дугурушкан.

(СЭТА).

Совет-Финлянды экономиктиг харылзааларга хамаарыштыр

1954 чылдың июль 17-де Москвага Совет Эвилели биле Финляндияның аразынга болган чугаалажыышкыннарның түүнелинде 1956—1960 чылдарда ийи чурттарның аразынга барааннар солчуп садыглажырының дугайында дугуржулгада ат салдынган.

Дугуржулгада ат салганнар: Совет таладан Даштыкы садыг министриниң бирги орлакчызы С. А. Борисов болгаш фин таладан Финляндияның Даштыкы херектер министри У. Кекконен олар.

Ат салыышкынынга: совет таладан—ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы А. И. Микоян, ССРЭ-ниң Даштыкы херектер министриниң бирги оралакчызы А. Я. Вышинский, ССРЭ-ниң министрлериниң оралакчылары В. А. Зорин, М. Р. Бузымин, И. Ф. Семичастнов, В. М. Пташников, ССРЭ-ниң Даштыкы садыг министерствозунуң барыын талакы чурттар-биле садыглажылга эргелелиниң начальниги Н. И. Чеклин, ССРЭ-ниң Финляндияда элчини В. З. Лебедев, ССРЭ-ниң Финляндияда садыг төлөөлекчизи А. И. Соснов. ССРЭ-ниң Даштыкы садыг министерствозунуң болгаш Даштыкы херектер министерствозунуң эске-даа харыысалгалыг ажылдакчылары олурушкан;

Фин таладан—Финляндияның чазак төлөөлериниң баштыңының оралакчызы министр Г. Балмрут, Финляндияның иштики херектер министри В. Лескинен, ССРЭ-де Финляндияның херектеринге түр бүдүрүтүргөн Р. Энкель, Москвада фин төлөө черинің атташеи Т. Кекконен болгаш эскелер-даа олурушкан.

Дугуржулга болза, Финляндиядан ССРЭ-же үндүр сөөртүр барааннар дугайында протоколду өзугаар 1954 чылда 580 миллион рубль түнге докталтынган болгаш ооң хемчөлүн 1956 чылда—590 миллион рубль, 1957 чылда—595 миллион рубль, 1958 чылда—630 миллион рубль, 1959 чылда—640 миллион рубль болгаш 1960 чылда—655 миллион рубль чедир улгаттырарын көрүп турар.

Бир талазында дугуржулга болза, Совет Эвилелиниң Финляндияже үндүр сөөртүр барааннарының хемчөлүн 1954 чылда 425 миллион рубльден эвээш эвес кылдыр көрүп докталткан болгаш ооң хемчөлүн 1956 чылда—430 миллион рубль, 1957 чылда—435 миллион рубль, 1958 чылда—470 миллион рубль, 1959 чылда—480 миллион рубль, 1960 чылда—495 миллион рубльге чедир өстүрүп көрүп турар.

1956—1960 чылдарның иштинде фин болгаш совет талаларның аразынга солчур барааннарның ылгалының түүн чыл бүрүде 160 миллион рубль болур болгаш ону үшкү чурттар-биле 120 миллион рубльдин дугуржулгазын чарып тургаш, а база ол ышкаш Совет Эвилелиниң Финляндияже чыл бүрүнүң хостуг саарылгазының 40 миллион рубль түүнүг валютазын шилчидип тургаш, ооң-биле дуглаар.

1956—1960 чылдарда Совет Эвилелиниң Финляндиядан алыр барааннарын база-ла моң мурнунда ышкаш судно тудуунун, машина тудуунун, бажың херекселиниң болгаш ыяш болбазырадын кылыр үлетүрүнүң эске-даа адырларының продуктулары болгаш чаңгыс аай хевирлиг бажыңнар, дилген ыыштар, балансылар, целлюлоза, саазын, картон болгаш ол ышкаш саазындан кылган эске-даа кылыглар болур кылдыр көрүп турар.

Совет Эвилелиниң Финляндияже үндүр сөөртүр барааннарының кол кезээ—тараа, чигир, мал чеми, удобрениелер, суук болгаш кадыг одалга түүлдери, металлдар, прокат, хевең, химикаттар болгаш өлүк болур, ооң-биле кады Совет Эвилели Финляндияже үлетүр дериг-херекселдерин, автомашиналарны болгаш ыяш дилер машиналарны база балансыларны үндүр сөөртүр. (СЭТА).

УЗБЕК ССР. Каракуль хөй ажылының хөгжүдезинге чедип алдынган чедишкиннери дээш «Кубарек» совхозту Бүгү-эвилелдиң кедээ ажыл-агый делгиннелдиг чоруп турар. СЭКП райкомнарының секретарылары, райкүүскомнар, даргалары МТС-терде болгаш колхозтарда ажаап алыышкын машиналарының септелгезинге шыңгыы контрольду кошкак тургусканы-биле ол ажыл ала-чаагаар чоруп турар.

МТС-терде септелгелер кедергей багай чоруп турар. Бай-Хаак МТС (директору эш Чернов, кол механик эш Шубин) комбайнарның аар-саар септелгезинің планын чүгле 55 хуу, а капитал септелгебиле чаңгыс-даа комбайн септеваан. Ооңдаа дора байдалды Кызыл-Мажалык, Чадаана, Бай-Тайга, Кызыл МТС-тер көргүзүп турар. Ол МТС-тер комбайнар септелгезин чүгле 25—45 хуу күүсеткен болуп турар. Ынчаарга молотилкалар, тараа арыгдаар машиналар септелгезинге чаа-ла кирип турар.

Чадаана МТС-те хөй кезин чүгле бир чыл ажылдап турар 13 комбайнарның аккумуляторлары амдыгаа чедир чок болуп, ол комбайнарның аккумуляторларын МТС-тің директору эш Толпин кышкы үеде автомашиналарга ажыглаарын чөпшөөрөөн. Ооң уламынан «С—4» деп комбайннар дүжүт ажаап алыышкынынга ам-даа белен эвес. Бүдүн машиналарның кол кезектерин ынчаар будаанаа болбас деп чүвени эш Толпин билбес эвес, харын ону биле тура-ла кылганы ыын эвес.

Комбайнарга ажылдаар комбайнёрлар МТС-терде четчелетинмээн. Чижээ, Кызыл-Мажалык МТС-те 5, Чадаана, Бай-Тайга МТС-терде 10 ажыг комбайнёрлар четчелетинмээн болгаш агрегаттарны үзүп тургусаан, ким кана ажылдаарын тодаргайлаваан. Ол МТС-тер механизация училищезинде комбайнёрлар өөредип алырының хемчеглерин албаан, училищеге өөренир улустарның планын үскеннер.

Бо чылын колхозтарның тараалары чаагай үнүштүг. Эки узап үнген тараалар быыса-даа чамдыктары чыдыптар болгай. Ынчангаш комбайнарга тараа кедүрүкчүлерин МТС бүрүзү кылган турар ужурлуг. Комбайнарның агрегадынга тараның мажаан чыыр трактор дырбаатарын база дерип кылыр. Ол ышкаш комбайн бүрүзүнге саваң хөпөөнекчизин дерипри эң чугула.

Комбайнарны болгаш тараа ажаап алыр эске-даа машиналарны септөөри-биле кады комбайнарны сөөртүр тракторларны эки шынарлыг септөөр херек. МТС-тер молотилкаларны, жаткаларны, картофель ажаар, тараа арыглаар машиналарны, автомашиналарны дүрген септеп доозары эргежок чугула.

Комбайн тарааны кезип турда, ооң бастырган тараазын бункерден үзүктел чска шууштур сөөртүп турар автомашинаны, хааржактыг тергелерни агрегат бүрүзүнге организастаарын МТС биле колхоз баштаар черлери амдыгааштан планнап, аңаа ажылдаар кижилерни белеткөөр херек. Машиналарны кывар, чаар материалдар-биле хандырарын черле үтпас.

Дүжүт ажаап алыышкынынга чедир каш хонук арткан. Ындыг турбуже МТС-тер, колхозтар ажаап алыышкын машиналарының септелгезин дендин хожудаашкын-биле чорудуп турарлар. Септелгени кыска хуусаада доозарынче бүгү күштү МТС-тер директорлары, колхозтар даргалары эвилелдөөр херек.

Тарааны кургадыр черлериниң септелгезин база-ла наа эргелеп тургузарын ыстыр херек. Колхозтарда чылыг болгаш суг күжү-биле хөделдирер 36 электростанциялар, 22 локомобильдер болгаш өске-даа шимчелекчи дериглер бар. Бо бүгү күштерни колхозтарда шыыглыг шаңнарны, тараа арыглаар бүгү машиналарны механизастаарынга ажыглаар херек. Областың колхозтары чаа алган тараа кургадыр 12 машиналарын амга чедир эптеп тургуспаан, оларны тургузарынга МТС-тернің монтаж бригадалары боттуг дузаламчыларны чедирбейн турар. Ам МТС-терде, колхозтарда бүгү техникаларны комплексилиг механизастаарын бүрүн дерип хандырар болзувусса тараа арыглаарын 65—75 хуу механизастан шыдаар бис. Механизацияны бедиткен түүм-на күрүнеге тараа дужаалдазының темпизи дүргедээр болгаш чүс-чүс тонна тарааның үрелирин болдурбас.

Таңды районда Жданов аттыг колхозуш чыл дургузунда механизастаан шаңны болгаш тараа кургадыр черни колхозчу эш Рогалевтүң удуртулгазы-биле кылган. Ол хүн-дүнде 40—45 тонна тараана кургадыр болгаш 35—40 колхозчуларның күш ажылын солуп турар.

СЭКП ТК-ның июнь Пленумунуң шиитпирлерин эрестиг күүседиринге МТС-тер ажылдакчыларының, колхозчуларның күжүн шын эвилелдеп турган дүжүт ажаап алыышкынын кыска хуусаада, бедик деңнелдиг эрттирери кол соруглга болур.

Д. ЗАЙЦЕВ.

Малчыннар ортузунга политиктиг ажылды күштелдирер

Мал ажылында турар колхозчулар болза, кедээ ажыл-агыйны улам ыңай кедүрер хемчеглер талазы-биле партия болгаш чазактың салып турар соруглаларын херек кырында күүседип турар кижилер болур. Олар ооң-биле кады колхозка хөй орулганы берип, ооң экономиказын быжыглаарынга киржип, материалдыг өртектиг түүлдерни база тургузуп турар болгай. Моон алгаш көрө, колхозчу малчыннар эң хүндүлүг болгаш харыысалгалыг ажылды күүседип турары билдингир-дир.

Ындыг турбуже, партияның Барыын-Хемчик райкому малчыннар ортузунга политиктиг ажылды барык организаставайн турар. Районнуң колхозтары болгаш «Барлык» совхоз хөй санныг малдарны Час-Адырның, Алаштың, Актың тайгаларында чайлагладып турарлар. Чижээлээрге, «Барлык» совхозтуң 2500 ажыг малы база колхозтардан «Ленин оруунуң» 1800, «Большевиктің» 7 мун, «Комсомол 30 чылының» 5 мун, «Кызыл тараачыныың» бир мун ажыг баш малын найыралдарда одарлаып турар. Ынчалзажок оларның ортузунда политиктиг ажыл чорбайн турар.

«Ленин оруу» колхозта партия организациязы (секретары эш Бүдерек) колхозчу малчыннарның амыдырал чурттагазынга-даа, культурлуг хереглелдерингеда хамаажыр айтырыларны шиитпирлевейн турар. Кызыл-Тайгада 30 ажыг малчыннар бар. Май айдан бээр оларга чаңгыс-даа солун келбээн. Ол ышкаш «Совет Тыванның 5 чылы» колхозтуң Акта чурттап турар малчыннары 30 хире ереге база-ла ыңдыг байдалда, тодаргайлаарга, политиктиг амыдыралдан хоорук байдалда турарлар. Ында партия организациязының секретары эш Бүдерек чагаан солуннарны эзелеринге чедирип берип турарын безин организаставаан.

Районнуң Ак, Час-Адыр, Кызыл-Тайга дээн чижектиг черлерде малчыннарынга бирги чергениң чугула хереглел бараанналарын садыглаары база организастатынмаан. Райпо даргазы эш Эректол ол черлерге садыг эвилелдээрин бодунуң хүлээлгези деп санавайн турар. Ынчангаш малчыннар шай, дус, оттуг ыяш дээн чижектиг барааннарны тускай чорук кылып, ырак черлерден барып садып ап турарлар.

Малчыннар ортузунга политиктиг ажыл ол хире сандаргай байдалда турда-ла партия райкому (секретары эш Санчай) шиитпирлиг хемчеглерни албайн турары канчар-даа таарышпас. Оон туржук эш Санчай бо чылын мал одарладыышкынында колхозчу малчыннарга чаңгыс-даа катап барып көрбөөн. Малчыннар ортузунга чорудар политиктиг ажылдың планын партия райкому тургуспаан. Партия райкомунуң илеткелчилер бөлүүнүдаа, политиктиг болгаш эртем билиглерин нептередир Ниитилелдің район салбырының-даа кежигүннери илеткелдер болгаш лекциялар база номчутунмаан.

Мал ажылында колхозчуларга кино көргүзүлгезин эвилелдээри база чугула херек болур. Бөжер кинонуң район иштинге, ылаңгыя малчыннарга барып көргүзер маршрут планы база чогаатынмаан, ынчангаш колхозчу малчыннар кинону базала көрбейн турарлар. Оон ыңай малчыннарның белүк турар черлеринге хана солуннар, агитхуудустар үндүрүлгези базала чок болуп турар.

Барыын-Хемчик районда малчыннар ортузунга политиктиг ажылдың амгы байдалы шиитпирлиг өде тургузуушкунну негеп турар.

С. АЛЕЕТ.

Дүжүт ажаап алыышкынының белеткелинде четпестерни үзүткаар

МТС-терде болгаш колхозтарда дүжүт ажаап алыышкынының белеткели кудеңнелдиг чоруп турар. СЭКП райкомнарының секретарылары, райкүүскомнар, даргалары МТС-терде болгаш колхозтарда ажаап алыышкын машиналарының септелгезинге шыңгыы контрольду кошкак тургусканы-биле ол ажыл ала-чаагаар чоруп турар.

МТС-терде септелгелер кедергей багай чоруп турар. Бай-Хаак МТС (директору эш Чернов, кол механик эш Шубин) комбайнарның аар-саар септелгезинің планын чүгле 55 хуу, а капитал септелгебиле чаңгыс-даа комбайн септеваан. Ооңдаа дора байдалды Кызыл-Мажалык, Чадаана, Бай-Тайга, Кызыл МТС-тер көргүзүп турар. Ол МТС-тер комбайнар септелгезин чүгле 25—45 хуу күүсеткен болуп турар. Ынчаарга молотилкалар, тараа арыгдаар машиналар септелгезинге чаа-ла кирип турар.

Чадаана МТС-те хөй кезин чүгле бир чыл ажылдап турар 13 комбайнарның аккумуляторлары амдыгаа чедир чок болуп, ол комбайнарның аккумуляторларын МТС-тің директору эш Толпин кышкы үеде автомашиналарга ажыглаарын чөпшөөрөөн. Ооң уламынан «С—4» деп комбайннар дүжүт ажаап алыышкынынга ам-даа белен эвес. Бүдүн машиналарның кол кезектерин ынчаар будаанаа болбас деп чүвени эш Толпин билбес эвес, харын ону биле тура-ла кылганы ыын эвес.

Комбайнарга ажылдаар комбайнёрлар МТС-терде четчелетинмээн. Чижээ, Кызыл-Мажалык МТС-те 5, Чадаана, Бай-Тайга МТС-терде 10 ажыг комбайнёрлар четчелетинмээн болгаш агрегаттарны үзүп тургусаан, ким кана ажылдаарын тодаргайлаваан. Ол МТС-тер механизация училищезинде комбайнёрлар өөредип алырының хемчеглерин албаан, училищеге өөренир улустарның планын үскеннер.

Бо чылын колхозтарның тараалары чаагай үнүштүг. Эки узап үнген тараалар быыса-даа чамдыктары чыдыптар болгай. Ынчангаш комбайнарга тараа кедүрүкчүлерин МТС бүрүзү кылган турар ужурлуг. Комбайнарның агрегадынга тараның мажаан чыыр трактор дырбаатарын база дерип кылыр. Ол ышкаш комбайн бүрүзүнге саваң хөпөөнекчизин дерипри эң чугула.

Комбайнарны болгаш тараа ажаап алыр эске-даа машиналарны септөөри-биле кады комбайнарны сөөртүр тракторларны эки шынарлыг септөөр херек. МТС-тер молотилкаларны, жаткаларны, картофель ажаар, тараа арыгдаар машиналарны, автомашиналарны дүрген септеп доозары эргежок чугула.

Комбайн тарааны кезип турда, ооң бастырган тараазын бункерден үзүктел чска шууштур сөөртүп турар автомашинаны, хааржактыг тергелерни агрегат бүрүзүнге организастаарын МТС биле колхоз баштаар черлери амдыгааштан планнап, аңаа ажылдаар кижилерни белеткөөр херек. Машиналарны кывар, чаар материалдар-биле хандырарын черле үтпас.

Дүжүт ажаап алыышкынынга чедир каш хонук арткан. Ындыг турбуже МТС-тер, колхозтар ажаап алыышкын машиналарының септелгезин дендин хожудаашкын-биле чорудуп турарлар. Септелгени кыска хуусаада доозарынче бүгү күштү МТС-тер директорлары, колхозтар даргалары эвилелдөөр херек.

Тарааны кургадыр черлериниң септелгезин база-ла наа эргелеп тургузарын ыстыр херек. Колхозтарда чылыг болгаш суг күжү-биле хөделдирер 36 электростанциялар, 22 локомобильдер болгаш өске-даа шимчелекчи дериглер бар. Бо бүгү күштерни колхозтарда шыыглыг шаңнарны, тараа арыгдаар бүгү машиналарны механизастаарынга ажыглаар херек. Областың колхозтары чаа алган тараа кургадыр 12 машиналарын амга чедир эптеп тургуспаан, оларны тургузарынга МТС-тернің монтаж бригадалары боттуг дузаламчыларны чедирбейн турар. Ам МТС-терде, колхозтарда бүгү техникаларны комплексилиг механизастаарын бүрүн дерип хандырар болзувусса тараа арыгдаарын 65—75 хуу механизастан шыдаар бис. Механизацияны бедиткен түүм-на күрүнеге тараа дужаалдазының темпизи дүргедээр болгаш чүс-чүс тонна тарааның үрелирин болдурбас.

Таңды районда Жданов аттыг колхозуш чыл дургузунда механизастаан шаңны болгаш тараа кургадыр черни колхозчу эш Рогалевтүң удуртулгазы-биле кылган. Ол хүн-дүнде 40—45 тонна тараана кургадыр болгаш 35—40 колхозчуларның күш ажылын солуп турар.

СЭКП ТК-ның июнь Пленумунуң шиитпирлерин эрестиг күүседиринге МТС-тер ажылдакчыларының, колхозчуларның күжүн шын эвилелдеп турган дүжүт ажаап алыышкынын кыска хуусаада, бедик деңнелдиг эрттирери кол соруглга болур.

Д. ЗАЙЦЕВ.

Тарааның дүжүдүн бедидер

Улуг-Хем районда «Партиялың XIX съездизи» колхозтуң тараазының үнүжү эки болуп турар. Хову бригадазында колхозчулар тараа культураларын үргүлчү суггарып келген.

Бир белүк суггарыкчылар 250 гектар тарааның сеелгү суггарылгазын доосканнаан эзелеринге четче четпес.

Чагааларның чамдызы чазык кээп турар. Эш Дамбага июнь 20-де келген чагааны почтачы чидиришкен.

Районнуң харылзаа конторазының эргелекчизи эш Телинский почтачыларның ажылын эжиндери чугула.

Н. ТИНИКОВ.

Багай ажылдап турар почтачы

Бай-Тайга районнуң Сталин аттыг кедээ ажыл-агый артелинің почтачызы эш Белек бодунуң онаашкан ажылынга харыысалга чок болуп, чагааларны болгаш солуннарны чурттачы чонга ей-шаанда тарадып бербейн, бажыңынга 3—4 хондурар азы эске кижилерни дамчыштыр чорудар, ынчангаш ол чагаалар болгаш солуннар эзелеринге четче четпес.

Чагааларның чамдызы чазык кээп турар. Эш Дамбага июнь 20-де келген чагааны почтачы чидиришкен.

Районнуң харылзаа конторазының эргелекчизи эш Телинский почтачыларның ажылын эжиндери чугула.

Н. ТИНИКОВ.

УЛУС ДЕМОКРАТИЯЗЫНЫҢ ЧУРТТАЫРНДА

Кыдатта улус демократиязының хөгжүлдезинде чаа үе-чада

★

Кыдат Улус Республиканың Конституциязының төлевилелинің дугайында

★ ★ ★

Кыдат Улус Республикада улус төлөөлекчилериниң хоорай болгаш кедээ хураларына соңгулдалар доозулган. Ол соңгулдаларга бүгү соңгукчуларның 86 чыгыы хуузу киришкен. Соңгулдаларның түүнеделери улус демократиязының быжаныының дугайын, Кыдаттың улус массаларының политиктиг медерелиниң өскениниң дугайын хөрөнгөлөп турар. Улус төлөөлекчилериниң можу хуралдарын болгаш республиканың конституциязын бадылаар, улус төлөөлекчилериниң бүгү-кыдат хуралын чыылдырар арга тургустунган.

Чаа конституцияның төлевилелин тускай тургускан комиссияның ажылдан кылганы ылап-ла улустуң хөрөө болган. Комиссияның ийи чартык айда үргүлчүлөөн ажылынга ийзы-бүрү административтиг органнарның ажылдакчыларындан, демократтыг партияларның, хөй-ниити организацияларының, чепсектиг күштериниң төлөөлекчилериннен 8 мун ажыг кижи киришкен.

Улустуң төп чазак чөвүлели июнь 14-те комиссияның киргени конституция төлевилелин хүлээн алган болгаш ол төлевилелди парлап чарлаар деп айтыышкын берген. Ынчалза-даа ооң-биле белеткел ажылы доозулбас. Харын-даа ол белеткел ажылы онза калбак хемчөөлдиг болур. Конституция төлевилелин өжиндериче угланган саналдарны чон кирер төлөөде чонның ортузунга ону калбаа-биле тарадырын бүгү-ле чер-чер органнарынга чазак хүлээткен.

Ам ындыг өзулуг демократтыг арга-биле ажылдап кылып турар кыдат улус-демократтыг күрүнениң Үндезин хоойлузу Кыдаттың төөгүзүнде бирги конституция болур. 1931 чылда гоминданчы бюрократияның чогааткан «түр конституция» дээр чүвези улуг капиталистерниң, помещиктерниң, банкирлериниң реакциялыг блогунуң талазы-биле кыдат улустуң чаа-ла алган тиилелгезин чүгле хоойлу өзугаар быжыглап турар эвес, харын база улам ыңайгы хөгжүлдениң оруун айтып, шилчилге үезинде—социализм тургузуушкунунга белеткел үезинде чурттуң мурнунда туруп турар кол соруглаларны көргүзүп түүлар.

«Женьминжибао» солуннуң бижип турары: «Бо конституция бистің чуртка социалистиг ниитилелди тургузары дээш демиселдің конституциязы болуп турар. Бо конституцияның хоойлу формазында бистің улустуң үндезин эрге-ажыктары болгаш үндезин күзел-соруу сиңниккен».

Конституция төлевилелиниң бирги түүлүнде чугаалап турары: «Кыдат Улус Республика болза, ажылчын аңгыга баштаткан болгаш ажылчыннарның болгаш тараачыннарның эвилелинге үндезилетинген улус демократиязының күрүнези болур».

Ол эвилелди улам быжыглаары болза, «Мөлчүлгениң системазын чоорту үзүткаар болгаш социалистиг ниитилелди тургузар» деп конституция төлевилелинде бижитинген соруглганы чедишкиннинг боттандырарының чугула үндезини болур.

Кыдатта ам үеде бүдүрүлгениң чепсек-херекселинде өнчүнүң күрүне формазы-биле кады кооператив өнчүзү, ол ышкаш ажыл-ишчи хуу кижилериниң өнчүзү болгаш капиталистерниң өнчүзү турун турар. Күрүненің социалистиг сектору болза, наци-ональ экономиканың улуртур күжү болгаш социалистиг чаартылганы чорударынга материалдыг үндезин болун турар. Моон ужурунда «күрүне экономиказын күрүне секторун колдаып хөгжүдерин хандырар» деп конституция төлевилелинде айтып турар. Кыдатка кедээ ажыл-агыйның уставын, үлетүрүнүң болгаш хуу капиталистиг үлетүрүнүң социалистиг чаартылгазын чоорту чорудар чоруктун принцивин сагывышаан планныг өзу-биле чорудуп турар. Эрткен чылдың төнчүзүнде бүгү тараачын ажыл-агыйларның 43 хуузу ийзы-бүрү бүлүрүлге кооператив каттыжыышкыннарынга кирген турган, а бо чылын ыңдыг ажыл-агыйларның саны 59 хуу четкен.

«Женьминжибао» солуннуң бижип турары: «Хуу тараачыннарның чер болгаш бүдүрүлге чепсек-херекселдери өнчүзүнге болгаш өске-даа хөрөнгөлөнге эргелерин күрүне хоойлу өзугаар камгалап, ооң-биле кады оларның кооперация оруунга эки-тура барымдаалап киреринге идиг бээр; капиталистерниң бүдүрүлге чепсек-херекселдерин болгаш өске-даа хөрөнгөлерин хоойлу өзугаар күрүне камгалаар, ынчалза-даа ооң-биле кады капиталистиг үлетүрүү сөөлүнде барып бүгү улустуң социалистиг экономиказының формазынга чоорту шилчидер төлөөде, хуу капиталистиг үлетүрүү болгаш садыгны күрүне капитализминиң оруунга чоорту шилчидеринге күрүне идиг бээр» деп конституция айтып турар.

Конституция төлевилелинде бижээн: «Күш-ажыл болза, күш-ажыл кылып шыдаар бүгү хамаатыларның алдарының хөрөө болур». Кыдат улустуң чогаадыкчы идепкейниң көстүп көрбөөн көдүрүүшкүнү массаларның өзүп турар медерелиниңден болгаш ажылчы чоннарның амыдырал деңнелин бедидер дугайында улустуң эргечагыргазының могаг чок сагыш салыышкынындан үндезилетинин турар. Чижээ, эрткен чылын Кыдаттың чонунуң садыг алыкчы аргазы 1952 чыл-биле деңнээрге 20 хуу чыгыы өскен.

Кыдат Улус Республикада бактаан турар национал улустарның найыралы кыдат ниитилелдің шимчедикчи күжү болуп турар. «Кыдат Улус Республика болза, национаддарлыг күрүненің каттыжылгазы болуп турар. Бүгү национаддар деңнелиг» — деп конституция төлевилелинде чугаалап турар. Биче национаддар мөөң чурттап турар черлерге-ле район автономиязын боттандырар чорукту төлевилелде көрүп турар.

Күрүне тургузуун чугаалап турар бөлүкте айтып турары: Кыдат Улус Республиканың күрүне эрге-чагыргазының дээди органы болза, күрүнеге хоойлу үндүрүлгезин боттандырар карачаңгыс орган болур улус төлөөлекчилериниң бүгү-кыдат хуралы болуп турар. Улус төлөөлекчилериниң бүгү-кыдат хуралы болза, улус төлөөлериниң бүгү-кыдат хуралының Даштаңмал комитедин болгаш Кыдат Улус Республиканың даргазын соңгуур. Чуртта күрүне эрге-чагыргазының дээди органы, ооң дээди административтиг органы КУР-нуң күрүне чөвүлели болур.

Конституцияның төлевилелинде хамаатыларның кол эргелерин болгаш хүлээлгелерин чугаалап турар чүүл бүрүзүнде демократтыг өзу ханызы-биле сиңниккен. Хамаатыларның эр, хөрөөжени, национаны, социал үндезини азы байдалы ылгал чокка бүгү хамаатыларга соңгулда эргелерин тыпсырын болгаш сөстүп, парлалганын болгаш хуралларның хосталгазын төлевилелде айтып турар. Конституция өзугаар тывыскан эргелерин хамаатыларның эдилээрин күрүне хандырын, ол эргелерни эдилээринге эргежок чугула материалдыг чепсек-хөрөнгөлерни тыпсын берип турар. КУР-нуң хамаатыларының ажылдаар, дыштанар, өөренир болгаш назылаанда, ажыл кылыр аргазын түр оскунганда материалдыг хандырылга алыр эргелерин күрүне база хандырып турар.

Республиканың чепсектиг күштери, конституция төлевилели-биле алырга, улустуу болуп турар. Чепсектиг күштер болза Кыдат күрүненің тайбыңга ынакшылдыг демократтыг характеринге шуут дүгжүп турар: чепсектиг күштер күрүненің айыыл чок чоруун, ооң девискээрининің бүдүн турарын болгаш тускайлаң эргезин камгалаар хүлээлгелиг.

Кыдаттың даштыкы политиказының эргежок чугула принциви болза, бүгү делегейге тайбыңның соруглаларынга болгаш кижи төрелгетеннің дешилгелиг чоруунга бараан болур деп конституция төлевилелинде чугулалап айтып турар. Совет Эвилели-биле, улус демократиязының чурттары-биле, бүгү делегейниң тайбыңга ынакшылдыг улустары-биле бузулбас найыралды улам хөгжүдеринче болгаш быжыглаарынче кыдат улустуң чүткүлүн конституция чарлап турар. Конституция төлевилелинде чугаалап турары: «Деңнеги эргениң принциптеринге, аразында эргежыктарынга, девискээрин болгаш тускай эргелерин бот-боттары хүндүлежир чорукка үндезилээш, бүгү-ле чурттар-биле дипломаттыг харылзааларны доктаадыр болгаш хөгжүдер политиказын талазы-биле бистің чурт чедишкиннер чедип алган. Ол политиканы моон-даа ыңай чайгылыш чок чорудар. Бүгү делегей херектеринге бистің чурттуң быжыг болгаш чайгылыш чок барымдаалаар чүүлү болза, бүгү делегейде тайбыңның дээди соруглазынга болгаш кижи төрелгетеннің дешилгезинге бараан болуру ол».

Кыдат Улус Республиканы тургузары дээш демиселге улустуң демократтыг калбак чаңгыс фронтузу тургустунган, ол фронтуну Кыдаттың Коммунистиг партиязы баштаан турар болгаш бүгү демократтыг партиялар болгаш чурттуң бүгү улусчу организацияларында каттыжып турар. Ол чаңгыс фронт моон-даа ыңай кыдат улусту мобилизастаар болгаш каттыштырар ролин ойнаар. Кыдаттың Коммунистиг партиязы кыдат улустуң удуртукчу күжү болуп турар деп конституция төлевилелинің «киириидезинде» чугаалап турар.

Конституция төлевилелин кыдат ниитилелдің бүгү кезектери, бүгү демократтыг партиялар болгаш хөй-ниити организациялар ийзи чүүлүүшкүн-биле уткаан. Социализм тургузуушкунунуң конституциязы деп Кыдатта адап турар конституцияны хүлээн алыры кыдат улустуң чогаадыкчы энергиязын улам улуг-биле көдүрүп, ооң соруг киирикчи күш-ажылынга чаа күштерни немээр.

М. МАРКОВ.

Эш Н. А. Булганиннің Варшавада чеде бергени

ВАРШАВА. Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң Президиумунуң кежигүнү, ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының бирги орлакчызы, Совет Эвилелиниң Маршалы Н. А. Булганин Польша Улус Республиканың он чыл оюн байырлажыры-биле июль 20-де Варшавада чеде берген.

Варшавада Окенче деп Төп аэродромга Н. А. Булганинни уткаанар болза: Польшаның каттышкан ажылчын партиязының Төп Комитединиң бирги секретары Болеслав Берут, Польша Улус Республиканың Күрүне Чөвүлелиниң даргазы А. Завадский, Министрлер Чөвүлелиниң даргазы Юзеф Циранкевич, Польшаның Маршалы К. Рокоссовский, Польшаның каттышкан ажылчын партиязының Төп Комитединиң Политбюрозунуң кежигүннери Эдвард Охаб, Францишек Мазуер, Якуб Берман, Станислав Радкевич, даштыкы херектер министри Станислав Скшевский болгаш оон-даа өске кижилер.

Н. А. Булганинни ССРЭ-ниң Польшада онза болгаш бүрүн эргелиг элчини Н. А. Михайлов, Варшавада совет элчин чериниң дипломаттыг составы база уткаан.

Совет Эвилелиниң болгаш Польша Улус Республиканың күрүне туктары-биле аэродромну шимепкен турган. Уткуп алышкын үезинде хүндүлүг таңнылды тургускан. ССРЭ-ниң болгаш Польша Республиканың күрүне гимнерин оркестр ырладып күүсеткен.

(СЭТА).

Женева чөвүлел хуралын долгандыр

ЖЕНЕВА (СЭТА-ның тускай корр). Элээн каш анза беседаларның ужуражылгаларның сөөлүнде июль 18-те тос чүрттарның төлөөлериниң хааглыг хуралынга Индий-Кыдатка тайбыцны катап тургузар дугайында айтырыгны чугаалажып көөрүн үргүлчүлөөни тускай дыңнадыгдан көстүп турар.

Ол хурал хайгааракчыларның бодалы-биле алырга, бир тээ ацаа даштыкы херектер министрлериниң киржилгези-биле болгаш сөөлгү хуралдың сөөлүнде эрткен бир ай иштинде чөвүлел хуралдың ажылының үнелээшкини бердинген болганда, ажык-дузалыг болган.

Совет төлөөлериниң баштыңы, ук хуралды даргалаан В. М. Молотов чөвүлел хуралдың ажылының эрткен үезинде ажык-дузазын болгаш министрлериниң оралакчылары чүүү кылганын үнелеп тура, ол үе иштинде эвээш эвес чугула түшелдер чедип алдынган деп айытган. Шупту чүве ам кылдынган болгаш берге айтырыглар артпаан деп санаар болза шын эвес болур дээрин демдеглевишаан, совет төлөөлериниң баштыңы оон-биле кады эрткен үе иштинде чедип алдынган чүүлдүң боттуг үнелиин чүүлүнүн көрбейн барып болбас деп айыткан.

Совет төлөөлериниң бодалы-биле алырга, чүүн-даа мурнунда кол айтырыгны, Индий-Кыдатка тайбыцны катап тургузарының эң нарын айтырыын шиитпирлээри тодаратынган. Ол дээрге, Вьетнамга тайбыцны катап тургузар дугайында айтырыгны шиитпирлээринге ындыг үнелиинни үүлүзүнүн көөрүнге сөөлгү үеде эккелген чугаалажышкыннар болур, ол чорук сонуургалдыг талалар дугуржулгаларны чедип алырынга арганы берип турар, чөвүлел хуралдың киржикчилери анаа чогуур эки талалыг ужур-дузаны бээр боор деп совет төлөөлер бодап турар.

Оон-биле кады, медээлеп турарын өзугаар алырга, совет төлөөлер Лаоска болгаш Камбоджага тайбынны катап тургузар талазы-биле чогуур дугуржун алышкын чедип алдынган турарының чугулазын айыткан. Бо талазы-биле ам-даа кылдынмаан болзажок, сонуургалдыг талалар дугуржулгаларны чедип алырынче орукта турун турарынга дадагалзаар үндезиннер чок деп оон-биле кады медеглетинген.

Бар болуп турар медээлер өзугаар алырга, төлөөлериниң кежигүннериниң аралынга сөөлгү үеде болган ужуражылгалар болгаш тус-тустуң беседалары ажыктыг рольду ойнаанынга кичээнгейни совет төлөөлер салган болгаш оон-биле кады ол ужуражылгалар база беседалар ам-даа таарыштының шиитпирлетинмейн артып калган айтырыгларны тодаргай шиитпирлээринге орукту салын келген болгаш моон соңгаар-даа салыр дээрзинге идегелди илереткен.

Совет төлөөлериниң бодап турарын өзугаар алырга, байдал моон адаанда хевирлиг деп дамчыдып турар:

Вьетнамда болгаш Лаоста дайын чорудуушкуннарын соксадыр дугайында төлевиледдер чөвүлел хуралда бердинген. Ол төлевиледдерни ийи хевирлиг кылдыр чөвүлел хурал алган турар. Ол чорук Камбоджага база хамааржыр. Ол дугуржулгаларның ам-даа эргежок чугула дугуржуушкуну чок чүүлдерик чөпшээрежиринче сонуургалдыг талалар эки сеткилин салган турарын күзээр херек. Женева чөвүлел хуралының кол өнүрүзүнда-ла чугула, политиктиг айтырыгларга тураскаатынган угуулгазының ийи төлевиледдери чөвүлел хуралда база бар. Ол дээрге, Лаоска болгаш Камбоджага хамааржыр чогуур медеглелдериниң төлевиледдери баш бүрүнгаар бердинген турары болур. Индий-Кыдатта дайын чорудулгаларын соксадыр дугайында чөпшээрежилгелериниң күүселцезинге делегей контролюнуң дугайында айтырыгны үр чугаалажып көргениниң сөөлүнде, ам үеде ол айтырыг талазы-биле чөпшээрежири улуг үе-шак негетинмес хире ийи төлевилел киирип келдинген.

Совет төлөөлериниң бодап турары-биле алырга, Женева чөвүлел хуралының турун турары байдал дугайында ниити бодал-көрүлдени берип турар.

Сөөлгү айда чөвүлел хуралдың кылган ажылынга совет төлөөлериниң берген ниити үнелелин чөвүлел хуралдың киржикчилери улуг кичээнгей-биле дыңнаан.

АКШ-тың төлөөлекчизи У. Б. Смит бодунуң медеглелинге АКШ-тың төлөөлериниң туружун чугаалаан, чүл дээрге, бир эвес АКШ-ка чүүлдүг деп көрүнер дугуржулгалар чедип алдынар болза. АКШ ол дугуржулгаларны үрээри-биле күш хереглээриниң азы күш хереглээри-биле кыжанырындан дадагалзаар апаар дугайында чаңгыс талаланчак медеглелди кылыр деп айыткан.

Женева чөвүлел хуралында

ЖЕНЕВА. Июль 20-де бүгү хүннүң дургузунда Женева чөвүлел хуралының киржикчилериниң анаа ужуражыышкыннары үргүлчүлээн. Ол ужуражыышкыннарның үезинде Индий-Кыдатка тайбыцны катап тургузарынга хамаарышкан ам-даа шиитпирлетинмээн айтырыгларның талазы-биле санал-оналдар солчуушкуну үргүлчүлээн.

Июль 20-ниң 21-же дүнезинде нациялар ордузунга Вьетнамда дайын чорудулгаларын соксадыр дугайында дугуржулгага, база Лаоста дайын чорудулгаларын соксадыр дугайында дугуржулгага ат салдынган. Ол дугуржулгаларга ийи талаларның командылал черлериниң төлөөлекчилери ат салган. Дугуржулгага бир талазында Вьетнамның улус армиязының кол командылал чериниң төлөөлекчизи Та Кванг Бу ат салган, дугуржулгага өске талазында Индий-Кыдатта француз эвилелиниң чепсектиг күштериниң кол командылалының төлөөлекчизи бригада генералы Дельтэй ат салган. Вьетнамда болгаш Лаоста дайын чорудулгаларын соксадыр дугайында дугуржулгаларга ат салып турарының үезинде ССРЭ-ниң, Кыдат Улус Республиканың төлөөлериниң болгаш Женева чөвүлел хуралында киржин турар өске-даа төлөөлериниң төлөөлекчилери олурушкан.

Бомбоджада дайын чорудулгаларын соксадыр дугайында дугуржулгага бир хонук сөөлүредир, июль 21-де ат салган.

(СЭТА).

Индий-Кыдатта туттурган французтарның бижии

ПАРИЖ. Вьетнамның Улус армиязына туттурган 168 француз солдаттар болгаш офицерлер Индий-Кыдатта дайынны эң дүрген соксадырының эргежок чугулазының дугайын чугаалап турар бижикти Франциянның тайбыцның национал чөвүлелинче чоруткан. Президент Хо Ши Мин чүрттүң үүле хосталган районнарында эвес, харын француз болгаш бөдүүжи шериглериниң хыналдазында турар депискээрде база кайгамчык чаагай ат-алдарлыг болуп турарын туттурган шериглер демдеглеп турар.

«Вьетнамның хамаарышпас чоруунуң камгалакчызы болуп турар президент Хо Ши Мин бүгү сес чылдарның дургузунда тайбыцның политиказын бадыткан келгенин бижикте чугаалап турар. Тайбыцның ол политиказы кошкак чоруктуң илерээшкини эвес. Национал хамаарышпас чорукту хандырып турар хүндүткелдиг тайбыцның дугайында чугаа чоруп турар».

Диен-Биен-Фуга Вьетнамның Улус армиязының чоокта чаагы типилгезинге хамаарыштыр туттурган шериглериниң бижип турары болза: «Вьетнам улустуң хүн-бүрү амыдыралының, оон күш-ажылының, маадырлыг чоруунуң херечилери болганывыс-биле ол типилге таварылга эвес деп үвени билир бис. Ол типилге болза бодунуң хамаарышпас чоруун чаалап алырынче вьетнам улустуң чаңгыс эптиг тура соруунуң дүрүм өзугаар түнели болган».

Бижикте оон ыңай чугаалап турары болза: «Бистер туттурган шериглер бүгү француз улус-биле кады, Женева чөвүлел хуралында француз чазактың төлөөлекчилери Индий-Кыдатка тайбыцны чедип алыр болгаш дүрүм өзугаар манатыныл турар түнелдерни дайын кыпсыкчылары үзер чорукту болдурбас дээш бүгү хемчегларни алырын шыңгыы негеп тур бис».

(СЭТА).

Совет шериг корабльдер отрядының Стокгольмда барганынга хамаарыштыр

СТОКГОЛЬМ. Совет шериг корабльдериниң отрядының далайжылары июль 20-де швед найыслалдың төөгүлүг черлери-биле таныжып, кинофильмнер көрүп, Каролин деп эмнелгеге чораанар.

Хүннүң баштайгы чартыында швед чон совет корабльдерге чораан. Күзээн кижилериниң саны дыштаныр хүнде ышкаш база-ла дикчок болган. Чораан бүгү улус корабльдерни магадан, оларының арыгсилиин болгаш чурум-чыскаалын кайгаңла хаамаанар.

Бежээ хоорайның «Кунгстредгорден» паркынга ажык эстрадаларга совет корабльдериниң бот составының бот-тывынгыр уран-чүүлүнүң концерти болган. Стокгольмниң төвүнде совет болгаш швед түктар-биле каастаттынган канчаар-даа аажок улуг шелге, чамдык солуннарның медээлерин өзугаар алырга, 70—80 хире муң көрүкүүлер чыылган.

Концерт баштайгы хүнде ышкаш базала улуг чедишкин-биле эрткен. Программаның дугаар бүрүү динмиттиг адыш часкаашкынарын болдуруп турган. Хөй ниитиниң күзелин өзугаар концертти июль 20-де «Скансен» паркка база катап көргүзер дээн.

ССРЭ-ниң Швецияда шериг-далай атташези 1-ги ранганың капитаны Н. Н. Сокол июль 19-та хүлээн алышкын кылган. Ук хүлээн алышкынга чалаттырганнарның аразында ССРЭ-ниң Швецияда элчини К. К. Родионов, совет корабльдер отрядының контр-адмирал В. Ф. Котовка баштаттырган командылалы, Швециянның шериг-далай күштериниң командылакчызы вице-адмирал Эриксон элчиннер, чамдык чурттарның шериг, шериг-далай болгаш шериг-агаар атташелери база өске-даа кижилер бар болган.

Хүлээн алышкын чаагай найыралдыг байдалга эрткен.

Совет шериг корабльдериниң Стокгольмден үнүпкени

СТОКГОЛЬМ. Совет далайжылар Стокгольмге июль 20-де хоорай-биле таныжып хүлээннер. Бөлүк старшиналар болгаш офицерлер Де-Лаваль деп акционерлиг ниитилелдиң бүс хоолайларының заводунга чораан.

Июль 20-ниң дургузунда корабльдерге 2,5 муң ажыг кижи чораан. Бүгү үш хүннериң дургузунда корабльдерге 6 муң хире кижи чораан.

Совет корабльдериниң бижимел дептерлери болгаш көрүкчүлериниң сеткил сагыжы чаагай үнелел-биле долдунган.

Июль 20-ниң кежээзинде совет корабльдер отрядының командири контр-адмирал В. Ф. Котов Швецияның шериг-далайының дээди командылалынга чарлышкынының шайлалгазын тургускан.

Совет корабльдериниң командирлери эскадрилье миноносецтеринге ол үеде Швецияның шериг-далай флодунуң офицерлерин хүлээп алган. Шайлалга үезинде совет отрядының баштың кораблиниң кырынга Швецияның шериг-далай күштериниң командылакчызы вице-адмирал Эриксон швед мастерлериниң кылганы сиилин каан бижиктиг улуг бокалды совет далайжыларга белек кылдыр берген. Совет далайжыларының мурнундан адмирал В. Ф. Котов швед адмиралга отрядтың корабльдеринге совет далайжыларының кылганы стол кырының онзагай будук херектелин белекке тудускан.

База-ла июльдиң 20-де «Скансен» паркка 50 муң кижиниң мурнунга совет корабльдер отрядының бот-тывынгыр уран-чүүл коллективиниң сөөлгү концертин көргүскен.

Июль 21-ниң эртенинде совет корабльдер Төрээн чүрттүүче үнүпкеннер. Тус чериң шагы-биле 9 шак хиреде эскадрильениң миноносецтери кызаа рейдиге оожум эглилээш, далайже сүрүштүр эштип үнүпкеннер. Ол -ла шакта совет баштың корабль—«Адмирал Ушаков» деп крейсериң грот-мачтазының стеньгезинге чоруурунуң туктары хөлбеңейнин эгелээн болгаш корабль эсминецтериниң соонда оожум эштипкен. Хоорайның Набережнаязынга (эрик кыдыынга) ол хүн Стокгольмниң совет далайжыларны үдээн хөй-хөй чурттакчылары чыглып келген.

(СЭТА).

Швецияның шериг корабльдериниң Ленинградтан үнүпкени

ЛЕНИНГРАД. Июль 21-ниң дүнезинде Неваның көвүрүглерин ийи талазынче чайладыпкан турда, швед шериг-далай флодунуң отрядының корабльдери турган чериндеи бөштүнүп эгелээн. Аажок орайтаан-даа болза, хөй-хөй ленинградчылар болгаш совет шериг-далайжылар швед далайжылар чаагай эжиндирип чеде бээрин күзээр дээш эрикке чедип келгеннер.

«Тре Крунур» деп флагман крейсер баштаан швед шериг корабльдери чер чырын олурда Невадан үнүпкен болгаш Кронштадтже улгандыр чорупкан.

Италияның ажылчы чоннары ССРЭ-биле болгаш улус демократиязының чурттары-биле садыгны калбартырын негеп турар

РИМ. Анкона хоорайга даштыкы садыгның, далайлар-биле чүве сөөртүрүн калбартырының, порттарның ажыл-чорудулгазының болгаш балык тулуушкунунуң дугайында айтырыг талазы-биле национал конференция болуп эрткен. Конференцияны Италияның далайжылар федерациязы болгаш Италияның докерлер федерациязы организастаан.

Конференцияга профэвилелдер удуртукчулары база далайжыларның болгаш докерлериниң төлөөлекчилери киришкеннер. Илеткелди Күш-ажылдың бүгү-ниити итали конфедерациязының секретары Санти кылган. Бүгү чурттар-биле, ылаңгыя Совет Эвилели болгаш улус демократиязының чурттары-биле садыгны калбартырының Италияга эргежок чугулазының дугайын ол айыткан. Дыка хөй ораторлар санад бергеннер. Түнелинде Күш-ажылдың бүгү-ниити итали конфедерациязының (КАБНИК-тиң) чиңгине секретари Ди Витторио чүве чугаалаан. КАБНИК ажылчы чоннарның амыдыралын эжиндер дээш демисел-биле кызыгаарлатынмайн турар болгаш ниитизи-биле чурттуң байдалын эжиндер сорулгалыг кандыг-даа хемчеглерни база деткип турар, ынчангаш КАБНИК даштыкы садыг талазы-биле бүгү кызыгаарлаашкынларны узуткаарын негеп турар деп ол медеглээн.

(СЭТА).

Барыын Германияда ажыл соксадыышкыны

БЕРЛИН. Чоннуң амыдырал деңнелиниче Барыын Германияның чагырыкчы бөлүктериниң шаан халдаашкыны немец улустуң удурланыышкынын бөлдүрүп турар. Ылаңгыя ажыл төлевирин улгаттырар дээш шимчээшкин ук удурланыышкынның илерээшкини ол. Чагырыкчыларның кара-туразында чоруктарынга Барыын Германияның металлистери база удурланып турарлар. Сөөлгү үеде Барыын Германияның металлистериниң хөй нуруузу ажылды соксадыр деп шиитпирлээн турган болгаш чүгле барыын үзелдиг профэвилел баштыңнарының өскерликчи чоруу-биле ук ажыл-соксадыышкыны болбайн барган. Парлалганың медеглеп турары болза, Гессеннің ыштан чүве кылыр бүдүрүлгелериниң 10 муң ажылчыннары июль 19-та ажыл-соксадыышкынын эгелээннер. Ажыл-соксадыкчылары ажыл төлевирин улгаттырарын негеп турарлар.

Ганиноверден медеглеп турары болза, Алдыы Соксониада ам үеде гипс бүдүрер бүдүрүлгелериниң 900 ажылчыннары ажыл соксадып турарлар.

Ажыл төлевирин өстүрерин Гамбургтуң металлистери, Штутгарттың почта ажылакчылары, Эссениң трамвайжылары; Крефельдиң машина-тудугжулары, Нюрнбергтиң металлистери болгаш Барыын Германияның ажылчы чоннарының өскедаа отрядтары негеп турарлар.

(СЭТА).

Барыын Берлинге Аденауэрниң чугаазының буурааны

БЕРЛИН. «Нейес дейчланд» солуннуң медеглеп турары болза, июль 19-та Барыын Берлинге Шарлоттенбург районунга техника школазының 900 кижи олурушкан студентилериниң болгаш башкыларының хуралы болган. Ук хуралга чүве чугаалаан бонн канцлер Аденауэр Барыын Германияны катап чепсеглеп турарын мактаан болгаш ону чеп дээн. Аденауэр бодунуң чугаазынга Герман Демократтыг Республиканы хоптап нүүлдей бээрге, залга улуг шимээн эгелээн. 300 ажыг студентилер олурган олуттарындан тургулааш, Аденауэрниң чорудуп турары дайын политиказынга удур кыйгылар-биле ук хуралды каапкаш барганнар.

Солуннуң оон ыңай медеглеп турары болза, залга эгелээн үймээн-шимээнниң уъжун Аденауэр бодунуң чугаалын даваш-биле соксадыр ужурга таварышкан.

(СЭТА).

КҮШ-КУЛЬТУРА БОЛГАШ СПОРТ

Чурукта: Чадаг-терге чарыжының киржикчилери (солагай талазынче) П. Пьянков, А. Шишов, С. Вяткин, К. Зайцев, И. Собаченко, Г. Колмаков, И. Чижов, В. Коковин, Н. Поляков (командының капитаны) Кызылдың стадионунда.

Фото. С. Феоктистовтуу.

Тыванның оруктары-биле чадаг-терге чарыжы

Бүгү-эвилелдиң күш-культуржунуң хүнү — июль 18-ти совет аныктар болгаш күш-культуржулар боттарының спортчу чедишкиннери-биле демдеглээн.

Ол демдеглелдиг хүнге уткуштур бистиң областың даглыг оруктары-биле Кызылдың шилиндек чадаг-тергечилер белүүнүң үзүн маршрудун областа бир-ле дугаарында эрттирген болгаш олар маршрудун июль 18-те, хүндүскүнүң 11 шакта Кызылдың «Совет Тыванның беш чылы» стадионунга күш-культуржуларының парадының үезинде кээн төндүргеннер.

Бо эрттирген чадаг-тергечилериниң чарыжы спортеменнериниң чүгле күш талазы-биле ниити белеткелиниң хыналдазы болган эвес, харын оон-биле кады оларның мораль болгаш сагыш-сеткилиниң бедик шынарларының, чадаг-терге-биле кандыг-даа байдалдарда чоруп, бергелерни ажып эртеринге бүрүн аргалыының хыналдазы болган.

Олар областың чеди районнарының янзы-бүрү оруктарын эртип, чеди хүн иштинде 890 километрге чоруп, беш артты ажып, 100 километр холушкак арга арыглыг, дагларлыг черлерни, улуг биче 15 сугларны кежип, 300 километр хире суг чок курган элезиннинг ховуларны эрткеннер. Чадаг-тергечилер эн берге, черлерни эрткилээн. Оон бирээзи Чөөн-Хемчик биле Өвүр районнарның аразында Хөндергей бажында 12 километр малгаштыг, шалбаалыг берге чер болган. Анаа чадаг-тергени хөлге көдүрүп алгаш эртвен. Оон аңгыда кадыр болгаш сайлыг даштыг оруктуг 10 километр черни куду балары база Тестиң 300 километр хире суг чок ховуларын, оон 70 километрин дүне чоруп эрткен бис. База Самагалдайдан бээр Танды-Уланың артын ажып, бээр куду бадышкан үеинсте чадаг тергени тормозтаар ужурга таварышып чораан бис. Бадышкынның 5 километр черинге С. Вяткиниң тормозының тепкижи хенертен адырлы берип, чадаг-терге коңчуг дүргедепкен. Чүгле оон бодунуң аваангыр болгаш чадаг-тергени дораан доктаадып билириниң аргазы айылыды чайлаткан.

Оон-биле кады агаар-бойдустуң байдалы база-ла биче эвес шаптыктаашкынларны чедирген, ону шыдамыккайы-биле эрттирип чораан бис. Чоруп турарывыстың баштайгы үезинде агаар эки, каан хүнер турган. Оон сөөлүнде кезек-кезек чаашкынларга таваржып, ылаңгыя 40 километр черге чаашкын күштүг болуп, бистиң бүгү боттарывысты өттүрүпкен. Оон ыңай шакта 15—17 километрден эртip чоруугунмас күштүг хатка база таварышкан бис.

Ол бүгү бергелер, шаптыктаашкыннар бистиң кижи бүрүүске чадаг-тергелерге торулбайн эртериниң талазы-биле улам быжыг дадыгышкынларны берген.

Бистиң чораан-на черлериске областың хөлүнде ол бүгү хүлээн алышкынларны кылып, дузалап турганы коңчуг өөрүнчүг. Ол бүгү чоруктуң түнелинде чадаг-тергечилериниң чарыжы чедишкиниг болуп эрткен.

Н. ПОЛЯКОВ.

Харыысалгалыг редакторнуң оралакчызы М. Н. ЛЮНДУП.

Дифтерия аарыг кижилер биле чугаалажышкын болгаш чөдүл үезинде чараа чаштанчыларын, кадык ийикпе аарып эрткен кижилерниң аразында бацилл (дифтерия микробу) бар кижилерни дамчыштыр, а база халдавыр халдаан чүвелерни: ойнаарактарны, номнарны болгаш аарыг кижиниң өске-даа хереклерни, аарыг кижилер-биле кады турар кижилерни дамчыштыр нептерээр.

Аарыг ургуларны бажыңнарынга барбаңар!

Аарыг ургуну кадык ургуларга чоокшулатпаңар, ону школаже, ургулар садынче азы аслиже ытпаңар!

Ургуларга сулараашкын, шагыраашкын, эт изишкинибаш аарыы, мага-бодунга шивишкилер тыпты берзе, бооставзынга аарсынар апарза—доп-дораан эмнелге ажылдакчыларынга барыңар!

Аарыг кижилерни эмнелгеге чытырыңар.

Медицина дифтерияга удур демиселге күчүлүг чепсекти—баш удур тарыышкынны ажыглап турар.

Дифтерияга удур тарыышкынны ургуларынарга чогуур үезинде кылыңар!

Тарыышкын сөөлүнде ургуглар хаая аарыыр болгаш аарза-даа чиик, каданнавас болур.

Тарыышкынны эмчиниң айтыышкыны-биле чорудуп турар.

Дифтерия аарыгны танып тодараткан үеде аараан ургуга дифтерияга удур эм сыкыргыышкынын доп-дораан кылыр ужурлуг.

Тыва областың Санитар-чырыдыышкын бажыңы.

КИНОПРОКАТТЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ КОНТОРАЗЫ

„Бо дугайын уттуп болбас“

деп чаа, уран-чечен кино-чурукту областың экраннарынче үндүрген.

Кино-чурукту уран-чечен киноларның М. Горький аттыг киностудия 1954 чылда кылып үндүрген.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчуу, бажың № 3. Харыысалгалыг редакторнуң 3—62, харыысалгалыг редакторнуң оралакчызының, партийжи амыдырал, культура болгаш амыдырал киллистериниң—3—88. харыысалгалыг секретарының 3—68, пропаганда болгаш кедээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа киллистериниң, бухгалтериянның 4—98, иштики информация киллиниң—3—65.

ТС—02032

Культура эргелелиниң типографиязы.